

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2012

Markéta Nováková

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Akademický rok 2011/2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Analýza a porovnání rukopisů grafologickou metodou
s možností využití získaných poznatků v soc. pedagogice**

Autor: Markéta Nováková

Vedoucí práce: PhDr. Olga Vaněčková

Studijní program: Sociální pedagogika

Specializace: Výchovná a vzdělávací praxe

Datum odevzdání: 31. 3. 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Analýza a porovnání rukopisů grafologickou metodou s možností využití získaných poznatků v soc. pedagogice.“ jsem zpracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Poděkování

Za ochotu, asistenci a vedení při zpracování této bakalářské práce děkuji vedoucí práce PhDr. Olze Vaněčkové, Blance Pevné za zpětnou kontrolu při zpracování praktické části a Renatě Balcarové za inspiraci. Dále děkuji všem, kteří mi byli jakkoliv nápomocni.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá jednou z psychodiagnostických, projektivních metod – grafologií. Tato práce představuje, přibližuje a zachycuje podstatu, základ a princip grafologické analýzy rukopisu jako jedné z možností poznání osobnosti člověka. Jedná se o zjištění, jakým způsobem může grafologie přispět k poznání charakteristických rysů, tendencí a psychických dispozic osobnosti. Poukazuje na úzkou spojitost mezi psychosomatickými vlastnostmi osobnosti a jejím písemným projevem.

Bakalářská práce je zaměřena na objasnění pojmu grafologie a pojmů s touto metodou spojené, na možnosti využití získaných informací zvláště v sociální pedagogice. Dále poukazuje na výhody této metody, které má oproti jiným psychologickým testovacím metodám. Součástí práce je analýza a porovnání rukopisů dospělých sociálně zdravých jedinců s rukopisy jedinců, kteří mají problémy se začleněním se do společnosti.

Klíčové pojmy: grafologie, osobnost, emocionalita, vůle, sebepojetí, sociabilita, morální vlastnosti, adaptace – maladaptace, prožívání, seberealizace, flexibilita – rigidita, afiliace – hostilita, individuálnost – konformita, komunikační modely
V. Satirové

Annotation

This Bachelor thesis deals with one of the psycho-diagnostic and projective method-graphology. This work represents as well as approaches and captures the essence, the basis and the principle of graphological analysis of manuscript as one of the possibilities of knowledge of human personality. It is about finding how graphology can contribute to the recognition of characteristics, tendencies and psychological dispositions of personality and it points to the close connection between psychosomatic characteristics of personality and its written expression.

The bachelor thesis focuses on clarifying the concept of graphology and concepts associated with this method, the possibilities to use information obtained especially in social pedagogy. Further, it highlights the advantages of this method, which has over other methods of psychological testing. The work includes analysis and comparison of manuscripts of socially healthy adults with manuscripts of individuals who have problems integrating into society.

Key concepts: graphology, personality, emotionality, determination, self-conception, sociability, moral qualities, adaptation-inadaptability, experience, self-realization, flexibility-rigidity, affiliation-hostility, individuality-conformity, communication models by V. Satirova

Obsah

ÚVOD	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	12
1. Vymezení pojmu grafologie	12
1.1 Uvedení do problematiky grafologie	12
1.2 Pojem grafologie.....	14
1.3 Historie grafologie	15
1.4 Využití grafologie v praxi.....	16
1.5 Vzdělávání grafologů.....	17
1.6 Validita grafologického posudku.....	19
1.7 Terapeutické možnosti.....	19
2. Pojem osobnosti	20
2.1 Emocionalita	22
2.2 Vůle.....	23
2.3 Sebepojetí.....	24
2.4 Sociabilita	25
2.4.1 <i>Afiliace – hostilita (agrese)</i>	26
2.4.2 <i>Individuálnost – konformita</i>	26
2.4.3 <i>Komunikační modely V. Satirové</i>	27
2.4.4 <i>Flexibilita – rigidita</i>	29
2.5 Morální vlastnosti	29
3. Specifické projevy osobnosti v rukopise	31
4. Výrazová a symbolická rovina rukopisu	31
4.1 Vznik individuálního písma.....	32
4.2 Školní předloha	33
4.3 Školní předloha 21. století	34
5. Písmový materiál	34
5.1 Informace od zadavatele	35
5.2 Informace o pisateli	35
5.3 Informace o písemném materiálu	36
6. Postup při grafologickém rozboru	36
6.1 Komplexní dojmové znaky.....	38
6.2 Základní popis osobnosti	38

6.3	Popsatelné a měřitelné znaky.....	42
7.	Grafologie a sociální pedagogika.....	43
II.	PRAKTICKÁ ČÁST.....	45
8.	Cíl šetření bakalářské práce.....	45
9.	Charakteristika výzkumné otázky.....	45
10.	Metody a techniky sběru vzorků.....	46
11.	Popis metody.....	46
12.	Analýza rukopisu.....	47
13.	Analýza a ukázka rukopisů.....	48
13.1	Analýza rukopisu č. 1.....	49
13.2	Analýza rukopisu č. 2.....	52
13.3	Analýza rukopisu č. 3.....	55
13.4	Analýza rukopisu č. 4.....	57
13.5	Analýza rukopisu č. 5.....	60
13.6	Analýza rukopisu č. 6.....	63
14.	Verifikace analýzy rukopisů.....	65
15.	Interpretace výsledků analýzy rukopisů.....	66
15.1	Rukopis č. 1.....	66
15.2	Rukopis č. 2.....	68
15.3	Rukopis č. 3.....	69
15.4	Rukopis č. 4.....	71
15.5	Rukopis č. 5.....	72
15.6	Rukopis č. 6.....	74
16.	Porovnání rukopisů dle spec. charakteristických rysů osobnosti.....	76
17.	Využití grafologie v sociální pedagogice.....	78
	ZÁVĚR.....	80
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	82
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	85
	PŘÍLOHY.....	86
	Příloha č. 1 – Symbolika plochy a členění pásem písma.....	86
	Příloha č. 2 – Symbolika plochy.....	87
	Příloha č. 3 – Školní předloha.....	88
	Příloha č. 4 – Comenia Script.....	89
	Příloha č. 5 – Stupně fixace ve vztahu pohybu a formy.....	90

Příloha č. 6 – Rukopis č. 1	91
Příloha č. 7 – Rukopis č. 2	92
Příloha č. 8 – Rukopis č. 3	93
Příloha č. 9 – Rukopis č. 4	94
Příloha č. 10 – Rukopis č. 5	95
Příloha č. 11 – Rukopis č. 6	96

Úvod

Cokoliv v životě člověk dělá, dělá s určitým výrazem, který je založený na instinktivním základě. Každý jedinec je originál, včetně jeho výrazu. Ačkoliv jsme vychováni v jedné společnosti, která má nastavená určitá pravidla a normy pro všechny stejná, existují mezi námi velké rozdíly.

Práce je zaměřena na jeden z projevů výrazu, a to projev člověka v písmu, kterým se zabývá grafologie. I navzdory tomu, že grafologie je i v dnešní době pokládána některými lidmi za kontroverzní či dokonce za pseudovědu, je užitečné upozornit na její využití jako jedné z metod pro hlubší psychologickou charakteristiku osobnosti.

Základem grafologie je vyvozování psychických vlastností člověka z analýzy jeho rukopisu. Pisatelův rukopis se dá označit jako mapa jeho psychiky, z které lze vyčíst základní rysy osobnosti (např. temperament, vůli, emoce, inteligenci, kreativitu, sociabilitu, vztah k sobě a okolí). Grafologové se shodují v tom, že pokud je k dispozici dostatek písemného materiálu zkoumané osoby, zvláště vzniklého spontánně (např. zápis z přednášky, osobní dopis), možnost zkreslení je výrazně nižší než u psychologických testů, kdy si pisatel plně uvědomuje, že je v danou chvíli zkoumán a kdy test se ve většině případů zaměřuje jen na určitou oblast (např. inteligence, pozornost, temperament, atd.). Rukopis nám poskytuje komplexní obraz o pisateli.

S grafologií jsem se poprvé setkala před čtyřmi lety, kdy jsem absolvovala kurz Základy grafologie se zaměřením na rozvoj osobnosti, který mě natolik zaujal, že jsem se zúčastnila dalších seminářů: Personalistika a Emoce a jejich vliv na vývoj osobnosti z pohledu grafologie.

Tato otázka se stala inspirací k napsání práce, jejímž cílem bude zjištění, jakým způsobem může grafologie přispět k poznání charakteristických rysů osobnosti a k sebepoznání, a zdali je možno využít této metody při práci s lidmi, především v oblasti sociální pedagogiky.

Teoretická část bude zaměřena na objasnění základního pojmu grafologie, včetně pojmů s popsanou metodou spojené.

V praktické části půjde o analýzu získaných rukopisů a jejich porovnání. Budou doloženy ukázky postupů při analýze spolu s popisy osobností, přičemž využijeme tři rukopisy dospělých, sociálně zdravých a aktivních jedinců a tři rukopisy jedinců, kteří mají problémy se začleněním se do společnosti. Záměrem není zjištění a popsání všech charakteristických rysů osobnosti, ale zachycení jen specifických, které mají souvislost s cílem této práce, tj. možnosti využití grafologie v sociální pedagogice. Půjde např. o adaptabilitu a flexibilitu, sociabilitu, afiliaci či hostilitu, individuálnost či konformitu.

Rukopisy budou zpracovány jako samostatná práce, přičemž zpětná kontrola bude provedena mojí lektorkou grafologie paní Blankou Pevnou, která se od roku 1995 věnuje lektorské činnosti v oblasti grafologie a jako psychoterapeut poskytuje odborné poradenství v oblasti problematiky osobních, partnerských, rodinných a pracovních vztahů.

Výsledkem bakalářské práce by mělo být poukázání na charakteristické rysy osobnosti, porovnání rukopisů, včetně vyskytujících se specifických znaků či odchylek v písmu a zodpovězení otázky, zdali je možno grafologii využít v sociální pedagogice.

1. Vymezení pojmu grafologie

Ve své bakalářské práci představím jednu z psychodiagnostických metod – a to grafologii jako projektivní metodu analýzy rukopisu. I navzdory mnoha kritikům je její uplatnění v dnešní době široké.

1.1 Uvedení do problematiky grafologie

Každý člověk se během svého života ocitá v situaci "nechápatosti", kdy si při setkání s druhými lidmi říká: Kde se stala chyba? Tak jako neexistují dva stejné otisky prstů, neexistují ani dva stejní lidé. Otázkou je, zdali a proč je důležité poznávat druhé lidi.

Poznání druhých mě vedlo k tématu své bakalářské práce, poněvadž hlubší nahlédnutí do nitra člověka má prokazatelně pozitivní vliv na vzájemné vztahy. Opomenout nelze ani fakt, že může být prevencí mnoha nedorozumění, negativních jevů či nepříjemných konfliktů.

Vidět člověka z jeho vnitřní strany nám mohou pomoci různé psychologické metody, které lze rozdělit na (Smékal, 2002, s. 73-77):

Objektivní – jedná se o metodu poznávání psychiky člověka za pomoci:

- Pozorování druhých, pozorování jedince a jeho projevů (emocí, prožívání a chování, verbální a neverbální komunikace, atd.) bez vědomého zásahu jiné osoby a to jak v přirozených podmínkách (kdy jedinec může odpočívat či vykonávat nějakou činnost), tak v uměle vytvořených (např. v průběhu nějakého psychologického experimentu). Pozorování lze rozdělit na extrospekci, kdy pozorujeme vnější projevy, nebo o introspekci (sebepoznávání), kdy jedinec pozoruje vlastní vnitřní psychické jevy (jedná se o subjektivní hodnocení, kdy může docházet a dochází ke zkreslení údajů).

- Experimentu, kdy se jedná se o zkoumání psychických jevů člověka v uměle vytvořených podmínkách, které lze obměňovat a opakovat, přičemž záměrně dochází k ovlivňování zkoumané osoby. V dané metodě lze použít dotazník standardizovaný (přesně dané otázky včetně jejich pořadí) či nestandardizovaný (volné otázky, důraz se klade na atmosféru) a rozhovor.
- Psychologických testů, které jsou zaměřené na intelektové schopnosti jedince a jeho vlastnosti.

Projektivní – první zmínky o metodě jsou spjaty se S. Freudem, s názorem vyjadřujícím se jako o jednom z obranných psychických mechanismů proti nepříjemným pocitům. Projektivní metoda je metodou, kdy jedinec projikuje, zprostředkovává mimo sebe subjektivní aktuální postoje, pocity, emoce, ale i prožitky a problémy prostřednictvím verbální či grafické, manipulační metody. Jde o tzv. přepis či spatření duševních procesů v různých lidech, zvířatech, situacích či předmětech.

Projektivní technika funguje jako katalyzátor lidské psychiky, lze je rozdělit na:

- Verbální technika je např. Slovní asociační experiment C. G Junga, Rorschachův test, Tematický apercepční test (TAT), Rosenzweigův obrázkový frustrační test, Hand test nebo Test nedokončených vět.
- Grafická (neverbální) např. Kresba postavy, Test kruhu a čáry života a Baum test- Test kresby stromu. Do této skupiny patří i Grafologie.

Manipulační - technikou volby, kdy jedinec projikuje své duševní pocity prostřednictvím manipulace jiného materiálu, např. figurek, kdy těžištěm je vyprávění příběhu či budování nějaké scény. Do manipulační techniky spadá např. Lüscherův barvový test, Barevný pyramidový test či scénotest využívaný především v oblasti diagnostiky rodinných a sociálních vztahů.

K hlubšímu poznání psychiky člověka je dobré využít kombinace různých psychodiagnostických metod a to z důvodu větší objektivity. Grafologie je jednou z metod, která má své nezastupitelné místo, bývá doplňkem k jiným testům a naopak. Při vyvozování psychických vlastností člověka z analýzy rukopisu se velmi často

využívá i Baum test či kresba postavy, jež poskytují další doplňující informace o pisateli.

1.2 Pojem grafologie

Grafologie v sobě skrývá mnohem hlubší význam, než by se dalo napsat v jedné větě. Slovník cizích slov vymezuje pojem grafologie jako psychologii písma, vyvozování psychických vlastností člověka z analýzy jeho rukopisu (Hartl, 2004, s. 75-76).

Jak bylo uvedeno, grafologie se zabývá analýzou písma, při níž hlavním objektem zkoumání se stává člověk (v tomto případě pisatel). Je jednou z psychodiagnostických (nevztahujících se pouze na odhalování abnormalit osobnosti, ale jde o snahu podat celkový obraz psychiky), projekčních metod, spadajících do oblasti psychologie, která pomáhá odkrývat osobnost z pohledu na osobnostní celek. Pisatel má při aplikaci projekční techniky minimální možnost záměrně zkreslit výsledky zkoumání, neboť neví, jakým způsobem se bude jeho rukopis analyzovat. To je neocenitelnou výhodou této metody.

Jeřábek uvádí, že podstatou psychologie výrazu je vztah mezi vnějším výrazovým projevem a vnitřním prožíváním (Jeřábek, 2003, s. 12).

Živný poukazuje na fakt, že grafologie je nauka, "*kteřá se snaží určit duševní ráz (povahu, charakter) i jiné zvyky nebo náklonnosti pisatele z vlastností jeho písma.*" (Živný, 1991, s. 41)

Cenková, Češková a Fischerová se vyjadřují o grafologii ve smyslu: "*Jak myslíme, tak vypadáme, jak myslíme, tak píšeme.*" (Cenková, Češková, Fischerová, 2011, s. 8)

Pokud mluvíme o pojmu grafologie, je nutno podotknout, že se nejedná o písmoznalství (např. otázka ověřování pravosti podpisu spadá do kompetence písmoznalce, jehož cílem je identifikovat nebo naopak vyloučit pisatele. Pro grafologa je důležité porovnání podpisu se zbytkem rukopisu, který souvisí se vztahem reálného a ideálního já pisatele - sebepojetí) či poznat sémiotiku písma (zkoumající písmo jako znakový systém). Nelze vyloučit ani gramatologii (zabývající se podstatou písma, jeho obecnými zákonitostmi-vyjádřením myšlenek, vznikem a dějinami písma) či grafonomii (zkoumající obecné

zákonitosti písma) a kaligrafii (umělecké písmo). Zjednodušeně řečeno, jedná se o metodu zkoumání písma z pohledu psychologie.

1.3 Historie grafologie

Grafologie má svou bohatou historii (Schönfeld, 2007, s. 11-16). První zprávy o rozboru písma za účelem poznání člověka pochází už z antiky.

Řecký filozof Aristoteles (384-322 př. n. l.) napsal: „Stejně jako každý člověk má jiný hlas, neexistují dva lidé, kteří by měli stejné písmo.“ Aristoteles zkoumal souvislosti mezi písmem a povahou člověka.

Mekkou grafologie je považována Francie. Píše se rok 1875, který je spojen se jménem abbé Jean-Hippolyte Michon. Michonův postup analýzy písma spočíval v rozložení písma. Každý znak vypovídal fixně o nějaké vlastnosti člověka (Živný, 1991, s. 91). Michon zakládá první grafologickou školu, vydává dvě knihy o základech disciplíny, které však pobouřily církevní představitele, poněvadž závěr jedné z nich pojednával o grafologii velkých církevních svatých a vyzněl v jejich neprospěch (Fischerová-Katzerová, Češková-Lukášová, 2007, s. 9).

Za protiklad francouzské školy se považuje německá teoretická škola, založená "otcem" grafologie Ludwigem Klagesem, která na konci 19. století přiřadila grafologii k psychologii a filozofii. Klages přichází se systematickou teorií přiřazující grafologii do přímé souvislosti s osobností člověka a s poznatkem grafologického znaku, o kterém je přesvědčen, že u jednoho člověka vyjadřuje negativní faktor a u druhého může být faktorem pozitivním. Němečtí filozofové a vědci v tomto století dospěli k názoru, že „*ruka písaře je jenom výkonným nástrojem mozku*“, což ve 20. století potvrdila řada výzkumů na lidském mozku“ (Živný, 1991, s. 9).

Podíváme-li se do historie české a slovenské grafologie, tak podle Živného (1991, s. 40) první dochované stopy spadají do roku 1896, které jsou spojeny se jménem prvního českého grafologa J. A. Karasa. Na přelomu 19. a 20. století se objevuje na poli vědecké a experimentální grafologie nové jméno, R. Saudek, který „*zdůrazňoval fakt, že rukopis*

není podmíněn jen psychologicky, nýbrž je také nutné vzít v úvahu jeho mechanický vznik a celkovou fyziologii psaní“ (Živný, 1991, s. 42).

Jako dalšího významného grafologa na našem území lze uvést grafologa V. Schönfelda. Jeho Učebnice vědecké grafologie pro začátečníky se považuje za nejkvalitnější dílo české a světové grafologické literatury. Schönfeldovo pojetí grafologie je založeno jak na psychologickém vzdělání a poradenské praxi, tak na důkladné a kritické znalostmi světové grafologické literatury (Schönfeld, 2007).

Grafologii z pohledu vědecké disciplíny nebyla nakloněna 50. léta 20. století. Stěžejním důvodem tohoto stavu byla především politická situace. V kontextu s jejím stavem nebylo možno vytvořit pro grafologii určité postavení, ani založit tradici. Na periférii zůstala několik desetiletí, aby po roce 1989 opět došlo k jejímu znovuobjevení. Grafologie dnes zaujímá pevné a nezastupitelné místo v různých oblastech lidské činnosti. Zároveň jako obor pronikla i do povědomí široké veřejnosti, jak dokládá nabídka mnoha kurzů či seminářů, které se zabývají touto disciplínou.

Na akademické půdě se stala grafologie výběrovým předmětem na některých vysokých školách. Namátkou lze uvést VŠE Praha, katedra personalistiky, Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Masarykova univerzita Brno- Filozofická fakulta.

1.4 Využití grafologie v praxi

Grafologie je metodou, kde jde především o pochopení jejich principů a možnosti projekce duševních kvalit člověka do písma, o pochopení faktu, že lidská psychika se promítá do nejrůznějších oblastí života člověka. Stejně jako poznáme podle oblečení, zařízení bytu, způsobu mluvy a jednání o jakého člověka jde, tak i podle písma lze zachytit jeho duševní utváření (Kulka, 2001, s. 39).

Grafologii můžeme využít v oblastech jako je například:

Personalistika: V dnešní době stále více podniků a firem využívá této metody, kdy žádají grafologické rozborů svých budoucích zaměstnanců. Jde především o efektivnost výběru a následné zvýšení produktivity práce (Kulka, 2001, s. 39), tzn., jedná se

o vhodný výběr pracovních sil a uvedení na konkrétní místa. Výhodou je, že odpadá stresová zátěž, poněvadž uchazeč nemusí být „pohovoru“ přítomen.

Kriminalistika: Grafoložka Flanderková již ve 30. letech pokládala za jeden z hlavních úkolů grafologie pomoc v potírání zločinnosti (Burger, 2001, s. 104) nebo při vyšetřování sebevražd.

Psychologie:

- v klinické praxi může grafoanalýza poskytnout hluboký vhled do osobnosti (Kulka, 2001, s. 86), poukázat např. na dysgrafii, která se v písmu projevuje symptomatikou (zaměřeností) při vedení čáry a v morfologii (tvarosloví);
- v psychoterapii, kdy na základě studia písma a písmových projevů můžeme využít poznatků v léčení duševních chorob a poruch;
- k sebepoznání, tzv. sondy do podvědomí, které umožňují lépe se orientovat ve vlastním životě a ve vztazích s ostatními lidmi. Tato orientace je velmi důležitá pro každého člověka. Vždyť díky ní můžeme „*nalézt vhodné místo ve společnosti, dobrého životního partnera a uspokojivé zaměstnání*“ (Burger, 2001, s. 51);
- v manželských a předmanželských poradnách, kde se soustřeďují především na protiklady a chtějí najít souznění, přizpůsobení se a toleranci, aby partner pochopil a následně neočekával od druhého něco, co nemůže být splněno (vyrovnat se s partnerovými nedostatky může mít velký vliv na trvání vztahu). Grafolog by měl umět odhalit a identifikovat možnost výskytu konfliktů (v čem se partneři liší, co by jim mohlo v budoucnu dělat problémy);
- v pedagogicko-psychologických poradnách a odděleních dětské psychiatrie, kde je možno vstoupit do vnitřních problémů dítěte spolu se zmapováním jeho sociálního prostředí (Saudek, 1933, s. 187).

1.5 Vzdělávání grafologů

Grafologie je projektivní, diagnostická metoda, která je závislá na osobnosti diagnostika, na jeho schopnosti rozlišovat výrazové prostředky, jež použije v rukopise a jeho empatii závislé na tzv. vyladěnosti na autora rukopisu, na tom, jak dokáže

akceptovat daný rukopis (Jeřábek, 2003, s. 25). Nepostradatelnou stránkou grafologa je i vzdělání a zkušenosti v psychologické oblasti. Velmi důležité je, aby si grafolog uvědomoval své emoce, které v něm rukopis vyvolává. Tyto emoce nesmí ale přenášet do konkrétní analýzy, poněvadž hlavním nástrojem je jeho vlastní psychika, která by ovlivnila celý diagnostický proces (Schönfeld, 2007, s. 225-226).

Důležitá je individuální citlivost každého člověka vůči vnímání rukopisu, podle které je schopen stanovit z písma základní informace. V dnešní době existuje mnoho kurzů, seminářů a příruček (zvláště různé rychlokursy, které spíše škodí), které mohou zapříčinit negativní pohledy mnoha lidí na tuto metodu. Právě zkušenosti dělají grafologa grafologem, ne jenom nabyté informace a teorie. Proto je nezbytné předem zvážit, jakému grafologovi svěříme svůj rukopis či do jakého kurzu se zapíšeme ke studiu.

Např. společnost GRACENT, vzdělávací instituce akreditovaná MŠMT ČR, se zabývá vzděláváním dospělých, a to především formou dálkového studia. Kurzy či semináře grafologie jsou určeny pro absolventy středních a vysokých škol. Pro uchazeče, kteří se doposud s grafologií nesetkali, by měla být výuka koncipovaná od úplných základů, tzn. propojení teoretických poznatků s praktickými zkušenostmi. Uchazeč pracuje s písmovým obrazem, pak následuje popis měřitelných a popsitelných znaků písma. Na základě takto získaných informací dochází k vytvoření základního popisu osobnosti (vypracování jednoho posudku, z časového hlediska, se odvíjí od zkušeností grafologa, jedná se však o hodiny či dny). Lektori jsou odborníci z oboru s dlouholetými zkušenostmi v samostatném vedení vzdělávání dospělých¹.

V dnešní době se v České republice grafologie vyučuje na některých vysokých školách s pedagogickým zaměřením, kdy by se měl budoucí pedagog zaměřit ne pouze na předávání informací směřujících k vytyčenému edukačnímu cíli, ale také na přijímání a nalezení studentova potenciálu s cílem pomoci mu v jeho dalším rozvoji.

¹ PEVNÁ, B., RUSNOKOVÁ, Z., Gracent [on-line]. 2005, [cit. 2011-10-05]. Dostupné z WWW:<[<http://www.gracent.cz/index.php/>](http://www.gracent.cz/index.php/)>).

1.6 Validita grafologického posudku

Názory na validitu grafologických posudků jsou různorodé. Na jedné straně je nekompromisní odmítavý postoj opírající se o nespolehlivost a nepodloženost analytického rozboru osobnosti. Příčinu takového názoru je možno spatřit u lidí, kteří neuznávají psychologii jako vědu nebo mají nedostatečné, zkreslené, povrchní či neodborné informace o tom, jakým způsobem se pracuje s textem. Na straně druhé existuje mnoho příznivců (ne jenom) z řad odborníků, kteří se touto projektivní metodou zabírají řadu let, kdy výsledky svých analýz mají podloženy zpětnou vazbou.

Je na místě konstatovat, že neexistuje žádná stoprocentní metoda určení typu osobnosti, jeho povahových charakteristik, kdy jsme schopni přesně určit budoucí jednání a chování jedince. Ludwig Klages, jeden z nejvýznamnějších odborníků v oblasti grafologie, hovoří o 90% validitě a Cenková, Češková, Fischerová jako o 80%, což není možné považovat za zanedbatelné a nepodstatné číslo (Cenková, Češková, Fischerová, 2011, s. 8).

1.7 Terapeutické možnosti

Grafologie je projektivní metoda poukazující na uchopení komplexnosti jedince z pohledu psychologie, včetně možnosti odhalení problémů, konfliktů uvnitř jeho nitra a vně, v sociálním prostředí. Zde stojí pisatel na rozcestí, jak naloží s informacemi, které mu grafolog poskytne. Může se stát (a stává se), že jedinec dané informace není ochotný přijmout (tohle přece není o mě), anebo se rozhodne na sobě pracovat (jde mu přece o zkvalitnění svého života).

Grafolog může, v případě větších problémů vyplývajících z osobnostních rysů, odkázat pisatele na odborníky z oblasti psychologie a psychoterapie.

Další z možností uveďme grafoterapie. Připomeňme, že psaní vychází z mozku a ruka je nástrojem mozku, ale při grafoterapii se používá zpětného pochodu. Tzn., pisatel začne záměrně a cíleně měnit svůj původní psací projev (písmové znaky). Postup mozek – ruka se změnil na ruku – mozek. V podstatě jde o nácvik změny doporučených tahů písmových znaků, které slouží jako nástroj přeměny povahových rysů a emocionálního

chování (Fischerová- Katzerová, Češková-Lukášová, 2007, s. 11). Na tuto možnost terapie se odvolává i Flanderková, která vychází z předpokladu, že člověk nejprve musí poznat své negativní grafické znaky (odpovídající nežádoucím vlastnostem) a potom se snažit svoje znaky nahradit rukopisem, jež odpovídá vytyčenému cíli. Dochází k vědomému působení na psychiku, kterou pisatel stlačí k ideálu-cíli, který si stanovil (Živný, 1991, s. 29).

Nelze opomenout ani fakt, že přístup a metoda terapeutické práce se vždy odvíjí od klientovy osobnosti a jeho problémů, tudíž se jedná o přístup ryze individuální.

Proč je dobré se terapií zabývat? Cenková, Češková a Fischerová uvádějí: „*Různými technikami a metodami je možné uvolnit stresy, deprese a fobie, únavový syndrom, syndrom vyhoření, napravit specifické poruchy učení, chování, řešit psychosomatickou a životní krizi, či poradit v oblasti rozvoje osobnosti a kariérního růstu.*“ (Cenková, Češková, Fischerová, 2011, s. 8)

2. Pojem osobnosti

Sociální pedagogika se řadí mezi aplikované vědní disciplíny. Je zaměřena na rizikové jedince či skupiny ve společnosti a to z pohledu výchovy a vzdělávání (Kraus, 2008). Tzn. středem pozornosti stojí osobnost. Základem grafologie je také zaměření se na jedince, na jeho psychologický portrét a na jeho charakteristické rysy. V této části bakalářské práce bude vysvětlen pojem osobnost a některé osobnostní rysy, které využiji v praktické části.

Z pohledu psychologie patří pojem osobnost mezi klíčové v oboru. Teoriemi osobností a jejich definic se zabývalo a zabývá mnoho odborníků, přičemž rozdílnost mezi nimi je dána způsobem pohledu na zkoumání jedince. Např. jedna z definic Smékala, jak uvádí Říčan, je: „*Osobnost je individualizovaný systém (integrace) psychických procesů, stavů a vlastností, které vznikají jednak socializací (působením výchovy a prostředí), jednak přetvářením vrozených vnitřních podmínek bytí člověka a determinují a řídí předmětné činnosti jedince, jeho sociální styky a duchovní vztahy*“ (Říčan, 2007, s. 12).

Vágnerová definuje osobnost „jako duševní celek charakteristický vnitřní jednotou a strukturovaností jeho dílčích složek; individuální specifičností, odlišností od jiných osobností; vývojovou kontinuitou, tj. relativní stálostí psychických vlastností v průběhu vývoje“ (Vágnerová, 2010, s. 24) nebo dle Blatného: „ Eysenck chápe osobnost v užším slova smyslu, tedy osobnost bez kognitivní složky (bez inteligence a mentálních schopností.“ (Blatný, Plháková, 2003, s. 27).

Anglický filozof G. Byron se vyjádřil k definici osobnosti jako: "Osobnost, to je pravda o masce" (Smékal, 2002, s. 18).

Ústředním znakem člověka podle Smékala (2002, s. 20- 37) je, že za něčím v životě jde a přitom má k dispozici určitý repertoár způsobů chování. Psychologové se snaží jednotlivé charakteristiky osobnosti uspořádat do modelu struktury osobnosti, který rozlišuje šest dílčích systémů:

- Stavba těla, na niž se ptáme otázkou: Jak vypadá?
- Temperament spojený s otázkou: Jak rychle a intenzívně prožívá a jedná, reaguje?
- Zaměřenost zjišťovaná otázkou: Co chce a nechce, za čím jde, co odmítá?
- Schopnosti, na něž se ptáme otázkou: Co umí a dovede, neumí a nedovede?
- Charakter je odvozen otázkou: Jaký člověk je, co je zač? Myslí se z hlediska zásad, cti, ohleduplnosti a zodpovědnosti.
- Životní dráha spojená s otázkou: Odkud a kam jde?

Ve výčtu definic bychom mohli pokračovat, ale v zásadě lze konstatovat, že osobnost je bio-psycho-sociální jednotka, poněvadž se vyznačuje biologickými, psychickými a sociálními znaky, které nelze od sebe oddělit. Osobností je každý jedinec, ne jenom výjimeční lidé (Smékal, 2002, s. 11). Každý člověk je považován za jedinečného, neopakovatelného, s originální dynamikou a jistou mírou harmonického propojení všech tří složek. Osobnost člověka se utváří po celý jeho život, ale osobností se člověk stává uvědoměním si vlastního JÁ.

Člověk jako individuum v sobě zahrnuje organismus a osobnost. Přičemž, jak uvádí Smékal (2002, s. 43): " *Mostem sjednocení osobnosti a organismu jsou temperament, vitalita a vlohy, které jsou poměrně stabilní. Jedná se o geneticky determinovaný systém vrozených dispozic, které regulují formální, průběhovou dynamiku prožívání a chování a formální úroveň výkonů.*" Spojení osobnosti s druhými lidmi je dáno charakterem a schopnostmi.

Jak již bylo uvedeno, tato bakalářská práce nebude obsahovat podrobný popis všech rysů osobnosti, půjde jen o některé, které jsou důležité pro dosažení vytyčeného cíle. Jedná se o pojmy jako je emocionalita, vůle, sebepojetí, sociabilita a morální vlastnosti.

2.1 Emocionalita

Emocionalita má úzkou spojitost s temperamentem. Emoce vznikají na základě vnitřních a vnějších podnětů, také reakcí na určité představy a situace. Z mysli vystupují autogenně, tzn. samočinně, bez zásahu vědomé složky, neplánovaně. Bývají často doprovázeny fyziologickými změnami organismu, jako např. zčervenání, zblednutí nebo zrychlení tepu a dechu, pocení, zvýšení hormonální hladiny v krvi, atd. Pro člověka je velmi důležité, aby uměl rozpoznat a pojmenovat emoce, které prožívá ve svém životě. Nejedná se o snadnou sebereflexi, poněvadž emoce patří k nejsubjektivnějším a nejdynamičtějším prožívaným psychickým stavům (Blatný, Plháková, 2003).

Emoce lze rozlišovat dle intenzity, prahu vzniku, tempa, stálosti, zaměřenosti, ladění či zabarvení (Jeřábek, 2003, s. 163 – 165).

Z pohledu ovládnání emocí a jejich zpracování dělíme osobnost na labilní a stabilní. (Jeřábek, 2003, s. 165-166):

- **Stabilní** jedinec reaguje přiměřeně na podněty, dokáže se soustředit a je relativně nezávislý na svém okolí. Nemá problémy se sebeovládáním a situaci mívá pod kontrolou.
- **Labilní** typ osobnosti je charakterizován nezralostí, nevyvážeností a nepředvídatelností. Vyznačuje se nepřiměřenými reakcemi, úzkostí,

impulzivitou a přecitlivělostí. Dochází ke střídání nálad, kolísavému sebehodnocení a špatnému soustředění.

Labilitou či stabilitou se zabýval i Eysenck v teorii BIG FIVE (neurotismus, extraverte, otevřenost vůči zkušenostem, přívětivost a svědomitost), přičemž faktor neurotismu zjišťuje emocionální nestabilitu- labilitu, tj. jakým způsobem osobnost prožívá negativní emoce. Vysoký faktor neurotismu značí psychicky nestabilní osobnost. Jedinec je náchylnější k psychickému vyčerpání a zranitelnosti (Hřebíčková, 2011).

Grafolog určuje projevy emocí z výrazu rukopisu. Snahou je především určit tu, která ze čtyř základních emocí (radost, hněv, smutek a úzkost) v rukopise převládá a podle toho se usuzuje na typ převažující nálady osobnosti. Dále se grafolog zaměřuje na intenzitu a tempo emocí, proměnlivost nebo stálost nálad, na směřování emocí k sobě nebo k okolí a jejich ovládnutí. Obecně lze shrnout, čím méně bude písmo pravidelnější, členitější, vyrovnanější, tím více bude osobnost pod vlivem emocionality a rozumová složka bude méně vyjádřena (Jeřábek, 2003, s. 163- 166, Fischerová- Katzerová, Češková – Lukášová, 2009, s. 152-154).

2.2 Vůle

Při utváření osobnosti má nemalý význam úroveň a proces volního jednání (záměrné činnosti), mezi něž patří i vůle. Jedná se o cílevědomou regulaci chování nebo činností, schopnost jedince překonávat překážky a přitom nepodléhat svým bezprostředním impulsům a přáním. Podle Bičovského je vůle považovaná za páteř charakteru (Bičovský, 1992, s. 14). Jeřábek charakterizuje vůli jako: „*Cílevědomou regulaci činnosti, která souvisí především s motivací a sebepojetím osobnosti.*“ (Jeřábek, 2003, s. 171)

Vůli lze rozdělit na vrozenou (neuvědomovanou, založenou na reflexech a instinktech), naučenou (ne vždy uvědomovaná) a aktuálně vytvořenou (uvědomovanou). Tyto tři roviny se během života jedince stále navzájem prolínají, přičemž jejich síla je dána zkušenostmi, znalostmi a výchovou.

Okruh vlastností vůle vycházejí z temperamentu, motivace, sebepojetí a vitality. Můžeme je rozdělit na **aktivní**, kde převažující stránkou je vzrušivost a dynamika. Jedná se o specifické způsoby chování, které nutí člověka k aktivním projevům (např. ráznost, energičnost, iniciativa, činorodost, průbojnost, potřeba sebeprosazení, rozhodnost) a oproti tomu je typ **pasivní**, při níž má převahu seberegulace a tlumení (Jeřábek, 2003, s. 172). Pasivní vůli lze označit jako dokončovací schopnost (tj. vytrvalost, odolnost, otužilost, koncentrace, sebekázeň, houževnatost, soustředěnost, stálost, důkladnost, pořádkumilovnost). Fischerová-Katzerová, Češková-Lukášová se zmiňují ještě o tzv. reaktivní vůli, jako o schopnosti odporu, kdy se jedná o opozičnost, prosazování vlastních názorů (Fischerová-Katzerová, Češková-Lukášová, 2007, s. 101).

Grafolog je schopen analyzovat, zda u pisatele převládá aktivní či pasivní vůle, včetně projevů extrémní či nedostatečné seberegulace. Grafolog si také všímá způsobu, jakým pisatel nakládá se svými psychickými silami (Smékal, 2002, s. 219 – 220).

2.3 Sebepojetí

Blatný uvádí (Blatný, Plháková, 2003), aby jedinec mohl žít v harmonii ne jenom sám se sebou, ale i v interakci s druhými lidmi, potřebuje mít vyrovnané sebepojetí. Jedná se o pojetí vlastního (reálného) JÁ, tj. vztah k sobě, ale i obraz ideálního JÁ, tzn., jakým bych chtěl být. Nepoměr mezi reálným a ideálním JÁ by neměl být příliš velký, v opačném případě by se člověk mohl cítit frustrovaně nespokojený a v napětí.

Sebepojetí je tzv. sebepercepce, vnímání sebe samého (Hartl, 2004, s. 236). Sebepojetí vyjadřuje jedincovy postoje a očekávání vůči sobě samému v oblasti citové a seberealizace i hodnotící. Na sebepojetí má velký vliv nevědomá oblast (z pohledu analýzy rukopisu (Jeřábek, 2003) – nevědomý základ je vyjádřen pohybem. Čím více pohybu v rukopise, tím méně si člověk sám sebe uvědomuje). Zde jde o velké propojení s temperamentem (např. melancholik se může podceňovat, cholerik bude mít naopak zvýšené sebepojetí). Nejedná se o uzavřený proces. Sebepojetí se stále vytváří a mění, provází jedince po celý život a to prostřednictvím sociálních interakcí a srovnáváním. Důležitá je zpětná vazba. Podpora a oceňování (včetně vlastního sebeocenění, které

souvisejí s životními úspěchy a neúspěchy, tzn. cítit se sám se sebou dobře, umět se pochválit, mít se rád i s vlastními chybami a přijímat se).

Jeřábek se zmiňuje o čtyřech typech sebepojetí, mezi něž patří vyrovnané sebepojetí (přirozenost, sebejistota), kolísavé (střídání pocitů méněcennosti a sebepřeceňování), zvýšené (sebeobraz je větší než reálné možnosti) a nízké sebepojetí (pasivita, malomyslnost) (Jeřábek, 2003, s. 176).

Na sebepojetí má velký vliv nevědomá oblast, tj. sebepojetí ve vztahu k rukopisu je vyjádřeno pohybem, dynamičností, tlakem, rozsahem a formou, včetně podpisu. Lze říci, že čím více bude v písmu převažovat forma, tím více si člověk uvědomuje své chování. Mohou u něho převažovat nejen naučené mechanismy, ale až stylizované chování (Jeřábek, 2003, s. 175-177).

2.4 Sociabilita

Pokud se zamýšlíme nad pojmem sociabilita osobnosti, máme na mysli schopnost v oblasti komunikace, tj. začlenění se a jednání v sociálním prostředí. Schopnost vytvářet a udržovat vztahy mezi lidmi. Důležité je, že uvedená schopnost se začíná vyvíjet již v prvním roce života každého jedince (Hartl, 2004, s. 249). Člověku je přirozené žít ve vzájemné interakci a není dlouhodobě schopný žít mimo toto prostředí. Umět úspěšně žít a jednat s lidmi kolem sebe je značně složitý fenomén, který se utváří od dětství. Je velmi podmíněn temperamentem osobnosti a rodinnou výchovou.

Sociabilitu lze definovat dvěma základními typy osobnosti. První je typ **extravertní**, kdy se jedná o člověka zaměřeného na vnější okolí, který se vyznačuje přátelstvem, družností, otevřeností, dynamičností a aktivností, dobrou adaptabilitou. Na druhou stranu určitou lehkovážností, menším porozuměním druhým lidem, bezstarostností.

Druhým typem je typ **introvertní**, který je charakterizován zaměřením se svého nitra. Tato osobnost je přemýšlivá, vážná, zásadová, vše si dopředu plánuje, neriskuje, nevyhledává vzrušení, má sklony k pesimismu a úzkosti, hůře se adaptuje v sociálním prostředí, ale dobře se ovládá (emoce má pod kontrolou). Na člověka tohoto typu je však spolehnoutí.

Se sociabilitou se pojí ještě pojmy afiliace- hostilita (Jeřábek, 2003, s. 177- 182), individuálnost – konformita, komunikační modely podle V. Satirové či flexibilita a rigidita, kterými se budu podrobněji zabírat v další části bakalářské práce.

2.4.1 Afiliace – hostilita (agrese)

Afiliace (Jeřábek, 2003, s. 181-182) znamená navazování úzkých osobních vztahů, které s sebou přinášejí oporu, ohleduplnost, pocit bezpečí a pomoci. Jedná se o základní lidskou potřebu. Člověk touží po kontaktu s druhými lidmi, po přátelskosti, laskavosti, srdečnosti, přívětivosti, empatii a trvalosti takových vztahů, přičemž jeho potřeba vzrůstá v situacích ohrožení, nejistoty a obav.

Afiliace v písmu se projevuje znaky jako je např. harmoničnost a dobrá členitost, pravoběžnost, oblost, měkkost a plnost písma. Koncové taky jsou girlandové, v textu se projevují menšími nebo středními rozestupy. Grafolog si všímá především konců jednotlivých slov, ty mají velkou vypovídající hodnotu o chování pisatele k druhým lidem.

Na druhé straně se může člověk projevovat prvky hostility (Jeřábek, 2003, s. 182-183). Tzn., člověk se chová vůči druhým lidem chladně a odměřeně, s nedostatkem porozumění a soucitu. Takový jedinec nemá potřebu si jiné vpustit blíže ke svému nitru. Hostilita však může přerůst až v hrubé a agresivní chování s tendencí ublížit a uškodit jakýmkoliv způsobem svému okolí (Čermák, Hřebíčková, Macek, 2003).

I hostilita se vyznačuje znaky jako je např. ostrost, hubenost, špičatost či hranatost, úzkost, levoběžnost, silný tlak či náročnost na prostor. Konce slov u projevu agresivity mohou být tlakové (útočnost), s kyjovitými tahy, horizontálně vržené se špičkami a háčky. V dolní zóně se vyskytuje trojúhelníkový tvar, atd.

2.4.2 Individuálnost – konformita

„Čím nevědomější člověk je, tím více se bude řídit všeobecnými normami psychického dění. Čím více si je vědom své individuality, tím více vystupuje do popředí jeho

odlišnost od jiných subjektů a tím méně bude odpovídat všeobecnému očekávání.“
(C. G. Jung, 1997, s. 9)

Individuálnost a konformita v písmu se vyvozuje od dané školní předlohy. Tzn. čím více je písmo individuální, tím více je vzdálené školní předloze a naopak. Pisatel se určitým způsobem vymyká průměru, nechce být považován za někoho všedního, "nezajímavého", může se vnímat jako nadřazený, výjimečný či originální, vnitřně samostatný nebo naopak ve větší izolaci vůči svému okolí.

Individuálnost v písmu se projevuje znaky originality a fantazie, někdy i manýrou (přemrštěné příkrášlení), určitou kreativitou či zjednodušováním různých tvarů písmen. Neindividuální písmo bývá podobné školní předloze a vypovídá např. o konformitě, o jednoduchosti či průměrnosti, anonymitě, odosobnění, konvenčnosti, nesamostatnosti, mnohdy dokonce o infantilnosti pisatele, když má silnější potřebu patřit do nějaké skupiny, nevybočovat, být skryt za určitou maskou. Jedná se o určité vyhovění jedince společenským očekáváním, kdy dělá něco, co v podstatě nechce, ale tlak a okolnosti ho k tomu vedou. (Jeřábek, 2003, s. 183)

2.4.3 Komunikační modely V. Satirové

V. Satirová (1916-1988) - americká představitelka humanistické psychologie se zabývala rodinou terapií, která je založena na metodě zkvalitňování komunikace, jejímž základem je pěstování sebeúcty a vytváření zdravého sebevědomí. V. Satirová tvrdí, že v komunikačním základním modelu jsou určité archetypální role (tzv. vzorce pěti způsobů chování), které jsou spojené s hraním specifické role, kterou jedinec hraje s druhými lidmi. Podobají se transakční analýze podle amerického psychiatra Ericka Berna (např. role rodič, dítě a dospělí).

V. Satirová představila (Satirová, 2006) pět komunikačních vzorců chování, přičemž každý jedinec může mít zacyklený jeden až dva. První čtyři způsoby chování (usmířovač, vinič, komputer a rušič) jsou považovány za nezdravé. Vznikají při pocitech psychické nepohody, kdy se jedinec musí nějakým způsobem adaptovat na druhé lidi a prostředí. Musí najít určitý způsob chování, jak se vyrovnat s touto vzniklou

zátěží. Jedině pátý způsob chování, tzv. kongruence, je považován za zdravý. Člověk se může cítit svěže a v relativní pohodě, poněvadž dokáže akceptovat, pojmenovat a vyjádřit navenek své pocity a bolesti, prožitky či zkušenosti, tj. je v souladu s tím, co prožívá uvnitř sebe a zároveň vnímá své okolí a adekvátně na ně reaguje.

Vzorci chování, které jedinci pomáhají vyrovnávat se se zátěží (Jeřábek, 2003, s. 200 – 210):

- **Usmírovač** - člověk se chová tak, aby druhé neurazil. Nevytváří špatnou atmosféru, všechnu vinu vezme na sebe. Má strach z opuštění a samoty.
Slova: "Všechno, co si přeješ, je OK. Jsem tu pro tebe, abys byl šťastný. Na mně nezáleží."
Nitro: "Cítím se jako nula. Bez tebe jsem mrtev. Jsem bezmocný."
V textu se objevuje malé, dobré, utlumené a těsné písmo s girlandami s hlubokým sedlem (pod linku vedené).
- **Vinič** - člověk, který ze všeho viní okolí, nepocituje žádnou vinu. Vše špatné směřuje na druhé, sám sebe vnímá jako dobrého: *já nic, za to mohou oni*. Na základě obviňování se *vinič* cítí silný.
Slova: "Ty neuděláš nikdy nic dobře. Jsi nula, k ničemu. Musíš..."
Nitro: "Jsem opuštěný a neúspěšný."
Vinič se v rukopisu projevuje svojí dominantností, silnějším tlakem, úhlovým vázáním, agresivitou a napětím, vrhanými či ostrými koncovými tahy, přeškrty.
- **Komputer** – představitel v roli *komputera* zastává neutrální postoj, tváří se, jako by neexistovaly subjektivní pocity, prožívání. Existuje jedna objektivní pravda, kterou hledá za vším. Je bez emocí.
Slova: "Kdyby se někdo dobře díval, asi by si všiml, čím ruce jsou nejmíc udřené."
Nitro: "Jsem zranitelný."
Jeho písmo vykazuje znaky velké racionality (ostrost, členitost, zjednodušování) a monotónnosti (velká pravidelnost).
- **Rušič** – tato role je rozdělena na: 1. **Extravertní rušič** – tzn., pokud je jedinec ohrožen, rychle mění téma rozhovoru, zavede řeč jinam, problém jednoduše neexistuje a on se snaží za každou cenu bavit ostatní a za 2. **Introvertní rušič** – pokud přijde zátěžová situace či nějaký problém, člověk se zasní.

Slova: Slova nedávají smysl nebo se nedrží tématu.

Nitro: " Nikdo o mne nemá zájem. Není tu pro mě místa."

Písmo rušiče je opakem komputera, tj. postrádá prvky racionality, je nepravidelné s originálními tvary, nečlenité (s nepevnými základními tahy), utlumené (introvertní typ) či křečovité, rozpadající a uvolněné (extravertní typ), nepravidelně vybíhající do všech stran.

- **Kongruence** – jedná se o člověka, který je v souladu s prožitkem uvnitř sebe, ale zároveň vnímá s ním i své okolí, je empatický, opravdový v tom, co vyjadřuje. Každý z nás není jenom kongruentní. Občas utíkáme do nějaké role. Důležité je ale uvědomit si, kdy jsme v roli, a kdy jsme sami sebou.

Kongruence se v písmu projevuje originálností, individuálností, elasticitou a rytmem spolu s harmoničností.

2.4.4 Flexibilita – rigidita

Flexibilita značí určitou schopnost vystoupit ze „zajetých kolejí“, tj. jedinec se dokáže přizpůsobit náhlým a neočekávaným podmínkám a novým situacím. Flexibilní písmo „vyzařuje“ určitou energii, projevuje se elasticností, pružností, změnou síly tlaku, střídáním uvolnění a napětí, prokazuje znaky kreativity, variability, atd.

Opakem flexibility je rigidita. Rigidní člověk se vyznačuje určitou sevřeností a ztuhlostí, nepružností, tvrdostí, nekompromisností či nepřizpůsobivostí. V písmu se rigidita projevuje ztuhlostí, šablonovitostí, neměnným tlakem, pomalostí či neměnností.

2.5 Morální vlastnosti

Důležitějším charakterovým rysem osobnosti jsou morální vlastnosti, které lze charakterizovat jako správné a současně jako mravné chování jedince ve společnosti, přičemž základem je předcházet poškození druhých lidí s cílem nikomu neublížit. Tzn., jedná se o vztah osobnosti k hodnotám a etickým normám.

Zlaté pravidlo, týkající se morálního chování lidí, bylo zaznamenáno již v letech 56-58 n. l.: „*Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jedněte vy s nimi.*“ (Bible, 1990, NZ, s. 67)

Bertl ve své knize popisuje morálku jako „*system určitých norem, které jsou ve společnosti přijímány a vyžadovány*“ (Bertl, 2009, s. 96). Na rozdíl od právních norem, nedodržování morálních norem není nijak sankcionováno.

Jeřábek se zmiňuje o morálních vlastnostech, které se vyvíjejí v rámci socializace, tzn., že jsou podmíněny danou kulturou a člověk by měl na ně z této perspektivy nahlížet (Jeřábek, 2003, s. 183-189). Rozlišuje dva typy morálky: heteronomní a autonomní, na které jako první upozornil představitel vývojové teorie J. Piaget (1896-1980) při svém experimentu ve hře s kuličky. **Heteronomní morálka** opírající se o vnější morální kodexy a autoritu, se vyskytuje u malých dětí. Jedná se o určitá pravidla chování, která má dospělý člověk „naimplantovat“ do svých potomků (jak se mají chovat v určitých situacích). Pokud dohodnutá pravidla nesplní, následuje trest. Lze říci, že heteronomní morálka je založena na morálním nátlaku dospělých s cílem vyvolat u jedince morální realismus (dívat se na povinnosti jako na cosi vnějšího, objektivně daného). **Autonomní morálka** spočívá ve spolupráci, kooperaci a respektu. Je morálkou, v níž klíčovou roli hraje svědomí, promyšlený akt doprovázený s uvědoměním si důsledků svého chování. Tzn., když jedinec něco dělá, ví, proč to dělá a jestliže se něco stane, přizná se k činu a nese za své chování důsledky. Zodpovídá za své činy a chování. Tudíž, autonomní morálkou disponuje zralý člověk (Heidbrink, 1997, s. 53-65).

Zralost jedince z pohledu morálních vlastností lze usuzovat z jeho uvědomování si a porozumění (racionální aspekt), z prožívání (citový aspekt) a podle toho, jakým způsobem své vnitřní předpoklady spojené s vůlí, inteligencí, sociální samostatností, adaptabilitou a stupněm sebepoznání, praktikuje ve svém životě (volně-akční aspekt) (Jeřábek, 2003, 2007).

Morální vlastnosti v písmu grafolog vyvozuje např. z celkové harmoničnosti, elasticnosti, členitosti či pevnosti základních tahů projevujících se v písmu. Přesto pouhý výskyt těchto znaků nelze chápat jako 100% důkaz morálního chování pisatele,

proto by měl grafolog k této oblasti přistupovat velmi zodpovědně a citlivě (Jeřábek, 2003, s. 183 – 189).

3. Specifické projevy osobnosti v rukopise

Specifické projevy osobnosti jsou dány tvarovými zvláštnostmi (Fischerová- Katzerová, Češková – Lukášová, 2009), které se vyskytují v rukopise každého jedince. Jejich základním měřítkem je školní předloha. Grafolog sleduje nejenom jejich umístění a tvar, ale také v jaké zóně se vyskytují a jak často. Může se jednat o tvarové zvláštnosti, které mohou být na první pohled velmi jednoduché, na druhou stranu může jít o určitou bizarnost znaků v podobě prosmyčkování, přeškrtnů, volutů (pojistné zákruty), trojúhelníkových tvarů či dýkovitých a harpunovitých koncových tahů, atd.

V rukopise se mohou objevit i tzv. varovné znaky, které poukazují na záporné vlastnosti pisatele. Jedná se např. o úhly ve tvaru žraločích zubů (pod maskou uhlazenosti, protřelost), písmeno T ve tvaru trojúhelníku (sklon k silnému prosazování vlastního cíle) nebo písmeno P ve smyčkovitém tvaru (silná potřeba ovládat druhé lidi), atd.

Je nutné říci, že jednotlivé specifické znaky samostatně nemají zápornou vypovídající hodnotu, vždy se musí postupovat v souladu s kontextem celého rukopisu (spojení všech znaků vyskytujících se v textu).

4. Výrazová a symbolická rovina rukopisu

Jako se lidé od sebe vzájemně liší svými výrazovými projevy (vědomými i nevědomými), nenajdeme ani jeden rukopis totožný s jiným. Výraz je vnější projev zprostředkovaný tělesnými postoji, mimikou, gesty, zabarvením hlasu (což může mít i pro pedagoga vypovídající hodnotu s poukázáním na charakterové rysy jedince), ale i písma, z kterého lze usuzovat na psychický děj a vlastnosti osobnosti a pozorovat, jak je určitý duševní obsah prožíván (zvláště emoce). Jeřábek se vyjadřuje: „*Výraz je možné široce chápat jako projev dlouhodobější podstaty i aktuálního stavu bytosti v jejím chování a utváření těla.*“ (Jeřábek, 2003, s. 27)

Pro grafologa má velkou výpovědní hodnotu rukopis (chápaný jako součást výrazu osobnosti) psaný spontánně, přičemž symbolická rovina rukopisu podle Jeřábka nám umožňuje chápat písmo jako tělesa, tj. trojrozměrný prostorový útvar. Písmo má šířku (horizontální směr), výšku (vertikální směr) a tlakově vyjádřenou hloubku (Jeřábek, 2003, s. 37).

Další symbolikou je rozmístění textu na psací ploše, kdy se jedná o symboliku introverze a extroverze (z pohledu JÁ a TY). Minulost a budoucnost, vědomí a nevědomí nebo intelektuální a duševní oblast oproti fyzické a smyslové. Hloubka vyjadřuje libido a psychickou energii, vitalitu, pudovost včetně intenzity pisatelova prožívání.

Z pohledu na symboliku jednotlivých písmen lze písmena dělit na jedno až třípásmová. Horní zóna písmene symbolizuje např. ideály, intelekt, víru, ambice, ctižádost a fantazii, kdežto střední zóna vztah k sobě a k druhým lidem, sebevědomí a praktickou stránku a dolní zóna symbolizuje nejen oblast nevědomí, pudovost, materiální jistoty, ale i určitou zakořeněnost, smyslovost a vnímavost (Viz. příloha č. 1, 2).

Grafolog pracuje jak s výrazem rukopisu, tj. s vyskytujícími se nápadnými znaky, tak s jejich symbolikou.

4.1 Vznik individuálního písma

Mluvené slovo se stalo s vývojem člověka nedostačující pro uchování a předávání myšlenek dalším generacím a proto se hledaly další cesty dorozumívání. Člověk se vyvíjí a spolu s ním přichází první zmínky o vývoji písma (Veličková, 2002, s. 9-27).

Jeho stáří se odhaduje minimálně na 6 tisíc let. Předchůdcem písma byly piktogramy, které znázorňovaly myšlenky a předměty obrazně a ideogramy představující symboly, které vyjadřovaly nějaký pojem. Následovalo Egyptské písmo (4. tisíce let př. n. l.), jež je spojeno s nejznámějším typem zobrazení - s hieroglyfy. Národ Sumerů žijící v Mezopotámii (3. tisíciletí let př. n. l.) vytváří obrázkové písmo klínové. Toto písmo

bylo používáno převážně ve Střední Asii a vrcholem byla klínová abeceda, která obsahovala 30 znaků., atd. (Čapka, Santlerová, 1998).

Ve výčtu vzniku individuálního písma by se dalo pokračovat, ale v podstatě lze říci, že vznik individuálního písma je spjat především s kulturou národa, s jeho způsobem života, jeho historickou etapou a v neposlední řadě s individualitou každého člověka, tj. vývoj písma je úzce spjat s duševním a fyzickým vývojem člověka (Jeřábek, 2003, s. 17-18, Schönfeld, 2007, s. 11-14).

4.2 Školní předloha

Se vznikem nových typů písma přichází i písmo školní. V Rakousku-Uhersku už za vlády královny Marie Terezie, došlo v roce 1774 k vyhlášení Všeobecného školního řádu - byla zavedena povinná školní docházka. Od té doby se projednávala snaha sjednotit a zformovat psané písmo pro školní výuku. Vznikaly vzorníky písma, které byly převzaty z Vídně a následně přizpůsobeny českému prostředí (Schönfeld, 2007, s. 48-53).

V Českých školách se nyní vyučuje psaní podle školní předlohy z roku 1932 (Viz. příloha č. 3). Jeřábek uvádí, že nacvičováním psacího pohybu roste jeho plynulost a stává se stále více mimovolným, tzn., psaní se pro jedince stává automatizovaným volným procesem, na který pisatel nemusí myslet (Jeřábek, 2003, s. 18).

Současná školní předloha, jak uvádí Kulka (2001) či Veličková (2002, s. 39-41), disponuje se třemi skupinami písmen, které lze charakterizovat jako:

- **Jednopásmová** – jedná se o písmena sedící na lince, tzv. střední zóně, např. a, e, m, n, u, atd.
- **Dvoupásmová** – tato písmena zaujímají jak střední zónu, tak zasahují i do oblasti horní zóny, např. d, l, t, h, atd.
- **Třípásmová** – písmena zasahují jako střední zónu, tak horní, ale i dolní zónu, jedná se např. o písmena G, f, J, atd.

Úkolem grafologa je znát dobře školní předlohu, kterou se pisatel učil psát a na jejím základě hledal odchylky v daném rukopisu, protože jen málokterý člověk zůstává v této předloze po celý život. Každý jedinec vtiskuje určité znaky („ otisky prstů „) do svého písma.

4.3 Školní předloha 21. století

Píše se rok 2009 a v oblasti výuky psaní nastává pravděpodobně revoluce, která je spojená se jmény Tomáše Brousila, Radany Lencové a Františka Štormy. Jedná se o autory nového českého školního písma COMENIA SCRIPT, jehož cílem by mělo být ulehčit žákům psaní a čtení, především dětem s problémy grafomotoriky (pohybová dovednost v grafické oblasti jako je psaní a kreslení), při kterém by byla větší možnost soustředit se na obsahovou stránku slov (Lencová, 2007).

Písmo COMENIA SCRIPT dle jeho autorů je písmo jednoduché, velmi podobné zejména kurzívě a je tzv. nespojité, bez dosavadního plynulého napojování (Viz. příloha č. 4). Jednotlivá písmenka se vedle sebe volně zapisují.

Grafologové se přiklánějí spíše na stranu zachování stávající výuky psaní, poněvadž nedojde k proporční nevyváženosti písmen (tj. střední zóna nebude posílena na úkor horní a dolní zóny).

5. Písmový materiál

K tomu, aby grafolog mohl zahájit kvalitní analýzu rukopisu, potřebuje mít dostatečné informace nejen od zadavatele, který si rozbor žádá (tj. který je zprostředkovaný) či přímo od pisatele, ale také informace o písemném materiálu včetně jeho dostatečného množství (Jeřábek, 2003, Schönfeld, 2007, Fischerová- Katzerová, Češková-Lukášová, 2009).

5.1 Informace od zadavatele

Informace se zjišťují v případě, pokud je zadavatelem někdo jiný, než přímo pisatel. Může se jednat např. o zadavatele-personalistu, který předloží grafologovi rukopis žadatele o přijetí na určitou pracovní pozici. Proto je na místě, aby si grafolog zjistil informace týkající se vztahu mezi pisatelem a zadavatelem, jaký je cíl rozboru a především, nechat si předložit svolení pisatele k vypracování posudku.

Fischerové a Češkové se vyjadřují k tématu tak, že zadavatelem může být jak soukromá, tak firemní osoba, proto se v některých případech doporučuje osobní kontakt s grafologem, prohlédnout si doklad o absolvování akreditovaného kursu či znát reference o osloveném grafologovi (Fischerové, Češkové, 2004, s. 147).

5.2 Informace o pisateli

Mezi grafologem a pisatelem vzniká tzv. primární kontakt, kam lze zařadit vše, na čem se oba vědomě dohodnou. Zároveň probíhá i tzv. sekundární kontakt, kdy se jedná o nevědomou rovinu (např. klient podvědomě přistupuje ke grafologovi jako k terapeutovi).

Kulka uvádí, že zadavatelé grafologického rozboru písma bývají lidé, kteří se chtějí něco dozvědět sami o sobě nebo zájemci o poznání a pochopení jiných (Kulka, 2001, s. 48). Tzn., jedná se o sebepoznání a v určité míře i o uplatnění různých sebeobránných mechanismů (vytěsnění, zlehčování vlastních nedostatků, atd.). Na druhou stranu jde o odhalení či potvrzení domněnky o druhých (zde je nebezpečí autoprojekce).

Mezi důležité informace o pisateli patří (Jeřábek, 2003, s. 44-55):

- jméno a příjmení,
- pohlaví,
- věk,
- národnost (nutná, poněvadž souvisí se školní předlohou),
- zdravotní stav,
- nejvyšší dosažené vzdělání,
- povolání,

- rodinný stav,
- účel rozboru,
- podmínky k psaní,
- pravák či levák,
- rukopis psaný spontánně (ne opisovaný, poněvadž může jít o pisatelovy stylizace) na velikosti nelinkovaného papíru A4,
- vítaná je i kresba postavy a stromu.

5.3 Informace o písemném materiálu

Vznik rukopisu ovlivňují určité vnější a vnitřní podmínky, které mohou velmi ovlivnit vznikající rukopis, proto je důležité, aby měl grafolog potřebné informace o jeho vzniku.

Mezi hlavní činitele patří (Jeřábek, 2003, s. 44-55, Schönfeld, 2007, s. 42- 48):

- individuální psychika a motorika (pohyblivost) pisatele,
- stupeň automatizace psacího pohybu,
- psychický a somatický stav během psaní,
- osvojená školní předloha,
- věk, pohlaví, profese, vzdělání pisatele,
- psací potřeby,
- držení psací potřeby,
- další vnější okolnosti - kde a za jakých podmínek vzniká rukopis.

6. Postup při grafologickém rozboru

Na začátku je důležité upozornit, že grafolog ve vztahu k pisateli není soudcem, utěšitelem, věštcem a ani kritikem. Grafolog provádí analýzu rukopisu, tj. měl by být sám do jisté míry vyzrálou osobností, s určitou mírou sebepoznání a schopností sebereflexe. Tzn., měl by sám dosáhnout takového stupně osobnostního rozvoje, aby dokázal zodpovědně zpracovat vše, co mu písemný materiál nabízí a zjištěné skutečnosti dokázal pisateli sdělit formou, kterou je schopen přijmout. Měl by být

schopen pracovat s filtrem informací, tzn. záměrně nezamlčovat důležité skutečnosti, ale ani nesdělovat pisateli aspekty, které by mohly vést k jeho nezvládnutelné psychické traumatizaci. Tzn., být taktní a bez předsudků.

Kulka např. uvádí: "*Cílem grafologa je analyzovat osobnost pisatele s ohledem na danou zakázku.*" (Kulka, 2001, s. 44)

Metod a přístupů k rozboru písma existuje více. Schönfeld (2007) a Procházková (2010) se zmiňují např. o následujících metodách:

- **Ideografické** – založena na Jungově hlubinné psychologii, kdy grafolog v rukopise hledá symboly a obrazy, které vykládá podobně jako sny. Jedná se o nespolehlivou metodu, nelze se jí naučit, grafolog musí být obdařen velmi silnou intuicí.
- **Obrazové směrnice** – metoda vyžaduje od grafologa analytické a logické myšlení, schopnost syntézy, dedukce a představivosti, poněvadž se v písmu studuje prostor a symbolika psací plochy.
- **Experimentální** – jedná se o metodu velmi náročnou i zdlouhavou, zkoumající nové prvky a vztahy s výrazem písma.

V této bakalářské práci půjde o systematický postup analýzy rukopisu, tj. o zaměření se na co nejpřesnější popis dojmových a dominantních měřitelných a popsateľných znaků, jejich interpretaci, poněvadž vytvářejí základní charakteristiku psychických vlastností pisatele. Na základě získaných poznatků, včetně využití metody podle V. Satirové (komunikační dovednosti), bude vytvořena struktura osobnosti z pohledu adaptace-maladaptace, flexibility-rigidity, socializace, seberealizace, morálních vlastností či specifických projevů osobnosti.

Jak již bylo uvedeno, rukopis představuje zautomatizovaný volný pohyb, který vyjadřuje formu v prostoru a čase. Tzn., v každém zkoumaném rukopise grafolog hledá odpovědi na otázky týkající se základních kategorií, jako je **pohyb**, který reprezentuje dynamickou, pudovou, nevědomou a biologickou stránku osobnosti, **forma** představující kulturní a společenské hodnoty a normy, způsob jedincovy seberealizace a sebe prezentace a vědomé **JÁ**, **prostor**, ve kterém se osobnost projevuje ve vztahu ke

svému životu a okolí, tj. vztah mezi prázdnou a popsanou plochou a **čas**, který symbolizuje tempo a průběh psychických procesů, jedná-li se o člověka psychicky mladšího či staršího (Jeřábek, 2003, s. 58).

6.1 Komplexní dojmové znaky

Důležitou složku grafologické analýzy rukopisu tvoří komplexní dojmové znaky. Jejich identifikace a interpretace je ovlivněna osobností a zkušenostmi grafologa. Lze říci, že čím větší je hloubka sebepoznání a vyzrálosti grafologa, tím menší je jeho projekce promítána do analýzy rukopisu. Určování znaků se dá přirovnat ke skládání puzzle, jehož výsledným obrazem je vytvořený výchozí náčrt osobnosti pisatele.

Dílčí znaky komplexních dojmových znaků rozdělujeme na **písmový obraz**, který pomáhá najít typické projevy osobnosti, jeho způsoby adaptace, vztahu ke společnosti a k sobě, vypovídá o pisatelově duševní vyrovnanosti a psychické pružnosti. **Pohyb** se vztahuje k emocionalitě a k projevům nevědomé, biologické podstaty člověka a jeho životní energii. **Formu**, která se vztahuje k formám a konvencím, kdy se grafolog snaží určit, zdali se pisatel stylizuje do nějaké role nebo zdali se jeví jako spontánní a přirozený. Dalším znakem je **fixace**, která je spojovacím článkem mezi pohybem a formou, tj. slouží k zachycení jejich vzájemného vztahu (napětím pohybu a jeho tvarovou jistotou), či **rytmus**. Grafolog si všímá, zdali nejde o stereotyp, monotonii či strojovost. Rytmus v rukopise vypovídá o způsobu pisatelovy seberealizace a zrání, o propojenosti a harmoničnosti vědomých a nevědomých složek osobnosti (zkoumá, v čem má problém s přirozeností). Mezi dva poslední znaky komplexních dojmových znaků patří **individuálnost a harmoničnost**. Individuálnost v rukopise značí míru shody nebo naopak odlišnosti písemného projevu od školní předlohy, která je brána jako platný vzorník písma v určeném konkrétním čase a harmoničnost vypovídá o vyrovnanosti a zralosti osobnosti, o jejich vztazích ke světu (Jeřábek, 2003, s. 59-82).

6.2 Základní popis osobnosti

Jedná se o souhrn dosavadních poznatků o pisateli, o jeho vnitřním uspořádání psychických vlastností či rysů, které vymezují jedincovy reakce (Fischerová-Katzerová, Češková- Lukášová, 2009, s. 192).

Způsob adaptace

Adaptace vypovídá o pisatelově přizpůsobení se podmínkám a požadavkům, o způsobu řešení nepříjemných situací a úkolů, které život přináší, přičemž cílem adaptace je udržovat a neustále obnovovat vnitřní pohodu (Hartl, 2004, s. 8). Nejde však jenom o pasivní přizpůsobování se, ale spíše o hledání, o využití možností a příležitostí k vlastnímu a společenskému prospěchu. Součástí adaptace je i to, zdali je člověk schopný akceptovat sám sebe, žít sám se sebou, zažívat pocit spokojenosti a naplněnosti. Pokud ano, charakterizujeme takovou osobnost jako dobře adaptovanou.

Smékal (2002) rozlišuje dva typy osobnostní adaptace:

- **objektivní**, kdy se jedná o zakotvenost, zakořeněnost jedince z pohledu sociálního prostředí (v rodině, práci, atd.);
- **subjektivní** vyjadřuje, jak se člověk cítí v uvedených vztahových oblastech, zdali šťastně a spokojeně nebo naopak nespokojeně, neklidně a v napětí.

Na druhou stranu neexistují dva stejní jedinci, kteří by se dokázali stejně dobře adaptovat. Opakem adaptace je maladaptace, kdy se jedná o neschopnost člověka biologicky a sociálně se přizpůsobit, zvládat překážky a obtížné situace, nedostávat se do konfliktů s druhými lidmi, kdy trpí ne jenom oni sami, ale i okolí.

Z pohledu grafologa a způsobu adaptace se jedná především o vyvozování jedincova přístupu k životu, zdali je aktivní (schopný přijímat změny, učit se novým věcem) či pasivní (poddává se všemu, rezignuje) či jakým způsobem se orientuje v sociálním prostředí.

Způsob, jak se pisatel adaptuje, grafolog zjišťuje především z písmového obrazu. Popsanou plochu si můžeme představit jako pisatelův vnitřní svět, který podvědomě či vědomě projikuje na čistý list papíru.

Způsob prožívání

Definovat přesně pojem prožívání v podstatě nelze, poněvadž se jedná o každodenní zkušenosti, které umožňují jedinci orientovat se v dané situaci, hodnotit její význam, na

jehož základě je možné motivovat účelné chování vůči této situaci- účelně se s touto situací vyrovnat (Nakonečný, 2004, s. 14). Prožívání je závislé na vědomí, na bdělém stavu jedince. Jde o veškeré probíhající procesy, které člověk prožívá uvnitř sebe (ve své mysli) a jejich následnou manifestaci.

Procesy prožívání Nakonečný (2004, s. 11) uměle rozložil (uměle proto, že ve skutečnosti tvoří jednotu) na:

- poznávání čili kognici (vnímání, imaginace, myšlení),
- cítění čili emoce,
- snahy čili motivace.

Prožívání má své specifické projevy a způsoby, které jsou dány individuálním rozdílem charakteru osobnosti. U pisatele rozlišujeme především převažující typ emocí ze čtyř základních, jakými jsou: radost, hněv, úzkost a smutek.

Způsob seberealizace

Seberealizace spadá do základních sociálních potřeb každého člověka (Hartl, 2004, s. 236). Jedná se o hledání a naplnění smyslu života, tzn., uplatnění se jedince v životě, jeho schopnost být sám sebou. Seberealizace má úzkou souvislost se sebepoznáním, tj. člověk by měl vědět čím je, jaké jsou jeho dispozice či omezení, kam by chtěl nasměrovat svoje aktivity a čeho chce ve svém životě dosáhnout. Člověk, jehož způsob seberealizace je dobrý, je schopný snášet nejistoty, přijímat druhé lidi i sám sebe, takový jaký je. Dokáže říci svůj názor, nepodléhá společenskému nátlaku, je tvořivý.

Projevy seberealizace jsou jedincovou touhu po produktivitě a tvořivosti, o potřebu být tím, čím chce být, tj. o schopnost naplňovat vlastní potenciál, své potřeby a touhy.

Z pohledu grafologie se seberealizace člověka určuje z rytmu pohybu, formy a fixace v písmu. Grafolog si všímá, jakými způsoby se pisatel sebeuplatňuje (sebevyjadřuje):

- zdali z nevědomého základu (uvozuje se z pohybu písma, tj. fixace I – nepevnost, II- uvolněnost),

- vědomých motivů, tzn., vědomá představa pisatele o tom, jaký by chtěl být (v písmu je převaha formy, fixace IV A – napětí);
- z celkové utlumenosti sebevyjádření, nejistoty a neprůbojnosti (jedná se o rozdrobenost formy, nepevnosti a nejistoty pohybu, fixace IV B – utlumenost),
- z až křečovitě snahy po sebeuplatnění, která je ale ztížena díky vnitřní rozpornosti, prudkosti reakcí, neustálým vnitřním změnám (fixace V – křečovitost);
- na základě propojení vědomých a nevědomých psychických složek, pisatel je v souladu se svým sebepojetím a s přirozenými dispozicemi (fixace III – vyváženost).

Hospodaření s psychickými silami

Psychickou sílu lze přirovnat k určitému vlastnictví každého jedince, přičemž její vývoj, míra a odolnost je závislá na zkušenostech a výcviku řešení určitých zkušeností. Jde o to, jakým způsobem je člověk schopen nakládat se svými především psychickými silami, aby nedocházelo k vyčerpání nadměrnému podléhání náhlým impulzům nebo naopak, aby neodčerpával své síly nepřiměřenou stylizací do společenské role.

Vztah k sobě

Důležitou součástí člověka je pochopení otázky: "Kým jsem, kdo jsem?" Odpověď se odvíjí od schopnosti mít kontakt se svým skutečným JÁ (dle Jungova "DAS SELBST"), od odpoutání se od konvencí, odhození pomyslné masky-persony (Široký, 1990, s. 30). Mít dobrý kontakt s vnitřním životem znamená mít schopnost introspekce a sebereflexe. Objevování sebe sama je předpokladem naplnění vlastního života, schopností a objevení být sám sebou, což jde ruku v ruce s otevřeností vůči vlastnímu hodnocení a rozhodování se.

Vztah k okolí

Člověku není přirozené žít v izolaci a k tomu, aby svůj život prožíval v harmonii a v naplnění, potřebuje mít uspokojivé, bezkonfliktní mezilidské vztahy. Každý jedinec představuje individualizovaný komplex bio-psycho-sociálních činitelů, tzn., že pokud se sejdou minimálně dva jedinci ve stejné situaci se stejnými lidmi, každý bude reagovat jiným způsobem. Je to dáno jejich zkušenostmi a osobnostní charakteristikou.

Z hlediska grafologie určujeme především stupeň empatie, afiliace, agresivity, uzavřenosti či otevřenosti vůči okolí a také schopnost přirozených reakcí či stylizaci v roli.

Základní nerovnováha

Pro člověka a jeho život v interakcích je velmi důležité udržovat vnitřní psychickou rovnováhu, umět se chovat v souladu se svými postoji, včetně mít v souladu postoje a chování sociálního okolí s jeho vlastním sebepojetím. Základní nerovnováha jedince je dána podílem mezi rozumem a city, mezi racionální a iracionální složkou osobnosti, tzn., nerovnováha vzniká v případě, kdy jedna z uvedených složek převládá nad druhou namísto toho, aby spolu vzájemně spolupracovaly. Emoce jsou však pro racionalitu velmi důležité (a naopak), emoční systém se podílí na zdůvodňování rozhodnutí stejnou měrou jako logické myšlení (Goleman, 2001).

Nakonečný uvádí, že základní nerovnováha vzniká vyvoláním nějakého vnitřního konfliktu, který je signalizován negativní emocí, přičemž se následně jedinec snaží restaurovat vědomě či nevědomě svoji psychickou rovnováhu (Nakonečný, 2004, s. 249). Smyslem nalezení nerovnováhy člověka je uvědomění si, co mu přináší největší problémy v životě, aby dokázal žít v harmonii sám se sebou a s okolím, aby se úspěšně v životě seberealizoval a zažíval pocit uspokojení.

6.3 Popsatelné a měřitelné znaky

Popsatelné a měřitelné znaky se při analýze rukopisu neurčují jako první, ale až po komplexních dojmových znacích. Každý konkrétní popsateľný a měřitelný znak získává svůj konkrétní význam v konkrétním rukopise až v souvislosti s celkovým písmovým okolím, tj. v souvislosti s komplexními dojmovými znaky, písmovým obrazem, atd.

Mezi popsateľné a měřitelné znaky spadá vázání (způsob napojování základních tahů písma), velikost, šířka a sklon písma, tah či ostrost čáry, spojitost (je dána množstvím písmen, která jsou vedena jedním tahem), pravoběžnost nebo levoběžnost, tempo (vypovídající o rychlosti psaní textu na ploše), plnost či hubenost písma, zjednodušování či obohacování jednotlivých znaků písma. Dalšími znaky jsou

pravidelnost a členitost (rozvržení slov a řádků na ploše), řádky a jejich vedení, dodržování okrajů. Dále si grafolog všimá délkových rozdílů (výška písmen zasahující dolní a horní zóny v poměru k výšce střední zóny), počátečních a koncových tahů a v neposlední řadě podpisu, kdy se jedná o jeho porovnání s ostatním textem (Jeřábek, 2003, s. 82-152).

7. Grafologie a sociální pedagogika

Každý člověk je charakterově jedinečný a neopakovatelný. Tato individuálnost se může projevit nepochopením, které vede k možným např. vztahovým problémům nebo problémům ve výchově či v sociální interakci s širším okolím.

Pojetí, obsah či funkce sociální pedagogiky v dnešní době nejsou jednoznačné. Kraus (2008) uvádí, že sociální pedagogika se chápe ve smyslu pomoci lidem, kteří se jakýmkoliv způsobem dostali do problémové životní situace, či je spjata s pojmem sociální a to ve vztahu jedince k celé společnosti. V zásadě lze říci, že sociální pedagogika a problematika s ní spojená se týká celé společnosti, tj. nejde jen o oblast mimo školu, ale také o sociálně pedagogickou práci ve školním zařízení.

V každém případě sociální pedagogika zahrnuje dimenzi:

- sociální (tj. sociální podmínky komplikující optimální socializaci jedince);
- pedagogickou (tj. prosazování a realizování cílů, požadavků a nároků pedagogickými prostředky, aby docházelo k minimalizaci vzniklých rozporů mezi jedincem a společností).

Sociální pedagogika je zaměřena na každého jedince (skupinu) ve společnosti bez ohledu na věk či druh problému (např. šikana, různé druhy závislosti, rozvodovost, agrese, atd.) nebo zájmu, řeší otázky každodennosti, přičemž cílem je nalezení rovnováhy mezi individualitou jedince (např. jeho potřeb) s možnostmi a požadavky společnosti (Kraus, 2008, s. 39- 46).

V publikaci Bílá kniha (2001), která je zaměřena na program vzdělávání v České republice, se autoři zmiňují o zvyšující se potřebě odpovědnosti pedagogických pracovníků v oblasti psychického a sociálního vývoje žáků. Jedná se o podporu při rozšiřování kvalifikace pedagogů v této oblasti, ale i zřizování funkce školního psychologa a pedagogicko-psychologického poradenství na školách.

Grafologie a sociální pedagogika mají úzkou souvislost. Grafologie je projektivní metoda, která zprostředkovává nahlédnutí do nitra člověka, odrývá jeho vnitřní svět (temperament, povahové vlastnosti, emoce atd.). Psychodiagnostická metoda může napomoci při řešení výchovných problémů. Je schopna podchytit nežádoucí jevy, které jedinec nemusí nebo nechce dávat okázale najevo. Například může jít o problémy šikany nebo týrání projevující se stavy úzkosti, roztěkanosti, neklidu, stresu či nedůvěry. To vše se může odrazit ve snížené motivaci a pozornosti v učení, v neklidném průběhu vyučování včetně narušení interakce mezi studenty a pedagogy (Kříž, 2005).

Sociální pedagogika je odvětvím pedagogiky, společenskou vědou, která zkoumá zákonitosti a strukturu ne jenom vzdělávání, ale i výchovy, tj. záměrně a cílevědomě chce působit na jedince (skupinu) sociálně znevýhodněného či rizikového s cílem ovlivnit směrem k dosažení pozitivních změn v jeho životě (Kraus, 2008, s. 173). Základní orientace pedagoga v písmu by mohla umožnit zaregistrovat (ne)normalitu chování konkrétních jedinců, pedagog by nemusel být v budoucnu překvapen (Saudek, 1933, s. 188).

Grafologie v žádném případě nenahrazuje funkci psychologa, přesto zainteresovanost v tomto oboru, schopnost analyzovat charakteristické rysy jedince, pochopit příčiny jeho chování, by vedla k vytyčeným výchovně-vzdělávacím cílům a k uspokojení obou stran – edukanta a edukátora.

8. Cíl šetření bakalářské práce

Cílem praktické části bakalářské práce bylo poukázat na možnost využití grafologie v oblasti sociální pedagogiky. Zjistit, zdali je možné na základě její metody (analýzou rukopisů a jejich následném porovnání) postihnout rozdíly v rukopisech sociálně zdravých jedinců a jedinců s delší delikventní historií, kteří mají problémy se začleněním se do společnosti.

9. Charakteristika výzkumné otázky

V souladu s cílem práce byly formulovány základní výzkumné otázky:

- Lze na základě analýzy rukopisů poukázat na charakteristické rysy osobnosti, popř. na specifické znaky či odchylky, které mají souvislost s negativními projevy jedince v oblasti socializace?
- Jaké jsou možnosti využití grafologie v oblasti sociální pedagogiky?

Aby došlo k naplnění cíle bakalářské práce, bylo nutné provést analýzu rukopisů, která umožnila nahlédnout na strukturu jednotlivých osobností. Nešlo o popis všech charakteristických rysů osobnosti, ale jenom specifických, které měly úzkou souvislost s cílem bakalářské práce, tj. poukázat na pisatelovu adaptaci či maladaptaci, flexibilitu a rigiditu, sociabilitu z pohledu afiliace či hostility, individuálnost a konformitu včetně komunikačního modelu V. Satirové. Dále byl při analýze rukopisu zjišťován způsob pisatelovy seberealizace, morálních vlastností a v případě výskytu bylo poukázáno na specifické projevy vyskytující se v rukopise.

10. Metody a techniky sběru vzorků

Pro naplnění stanoveného cíle byla zvolena kvalitativní metoda - grafologie, jejíž součástí je i využití metody podle V. Satirové týkající se komunikačních dovedností jedince.

Kvalitativní metoda je založena na práci s menším počtem výzkumných vzorků, přičemž jednotlivé vzorky byly prozkoumány pečlivě a do hloubky. Sledované vzorky tvoří šest rukopisů. Jedná se o tři rukopisy sociálně zdravých jedinců a tři rukopisy jedinců, kteří mají problémy se zapojením se do společenského života, poněvadž spáchali závažné trestné činy a v současné době jsou ve výkonu trestu.

Hlavním kritériem pro výběr rukopisů byla především jejich dostupnost, a aby pisatelé nebyli věkově od sebe příliš vzdáleni. Získávání vzorků – rukopisů sociálně zdravých jedinců se stalo v samém závěru problematické. Po oslovení několika spolužáků s prosbou, aby mi věnovali svůj ručně psaný text za účelem analýzy, jsem dostávala převážně záporné odpovědi. Použila jsem proto rukopisy jedinců, které byly zprostředkované. Rukopisy pisatelů s problematickým začleněním se do společnosti jsem získala od předsedkyně Duchovní vězeňské služby pro ČR, která má možnost navštěvovat tato zařízení. Z důvodu anonymity pisatelů rukopisů, nebudou uvedeny bližší informace. Věk všech pisatelů se však pohybuje v rozmezí 35 až 45 let.

V bakalářské práci jsem se nezaobírala všemi dostupnými diagnostickými metodami, ale zaměřila jsem se na metodu poznání jedince z analýzy rukopisu, metodu nepřímého pozorování – grafologii.

11. Popis metody

Jedná se o systematický postup analýzy rukopisu, tzn.

- Prožitková práce s rukopisem tj. popis, jakým způsobem grafolog vnímá daný rukopis. Grafolog se zaměřuje především na detailní zvědomění výrazové a symbolické roviny rukopisu.

- Zaměření na co nejpřesnější popis dojmových (tj., na písmový obraz, pohyb a formu, fixaci, rytmus, individuálnost a harmoničnost) a dominantních měřitelných a popsitelných znaků.
- Vyhodnocování znaků, poněvadž vytvářejí základní charakteristiku psychických vlastností pisatele, první psychologický náčrt osobnosti.
- Vytvoření základního popisu osobnosti pisatele, tj. způsobu adaptace, způsobu prožívání, seberealizace, hospodaření s psychickými silami, vztahu k sobě a k okolí, včetně určení psychické nevyváženosti.
- Na základě všech poznatků byl analyzován pisatel z pohledu adaptace či maladaptace, flexibility a rigidity, sociability, individuálnosti a konformity včetně komunikačního modelu V. Satirové. Dále byl popsán charakter pisatelovy seberealizace, morálních vlastností a v případě výskytu bylo poukázáno na specifické projevy vyskytující se v rukopise.

12. Analýza rukopisu

Praktická část bakalářské práce, v návaznosti na teoretickou část, zahrnuje analýzu rukopisů, jejichž cílem bylo zjistit, zdali může grafologie pomoci edukátorovi v oblasti sociální pedagogiky. Analýza rukopisů byla zaměřena na případné pisatelovy problémy v oblasti socializace, a to z pohledu adaptace, flexibility a sociability, tj. jakým způsobem vstupuje do společenských vztahů. Jestli v jeho chování převažuje afiliace či hostilita, individuálnost nebo konformita, jaký je způsob seberealizace. Dále se jednalo o poukázání na morální vlastnosti pisatele, komunikační vzorce chování podle V. Satirové, které jsou spojeny s hraním specifické pisatelovy role s druhými lidmi a v neposlední řadě poukázání na specifické projevy v písmu.

Domnívám se, že na základě zjištění specifických charakteristik osobnosti, které hrají důležitou roli v začlenění se jedince do společnosti, může grafologie napomoci i v oblasti sociální pedagogiky. Středobodem by mělo být ne jenom praktické řešení problémů vyskytujících se mezi jedinci či skupinami, ale i hledání souvislostí mezi projevy jedince a jeho vnitřním prožíváním, ale i jedincem (s ohledem na jeho dimenzi biologickou a psychickou) a prostředím.

Na základě provedené analýzy rukopisů bylo možné získat velké množství informací o pisateli, které napomohly odpovědět na výzkumné otázky bakalářské práce.

13. Analýza a ukázka rukopisů

Rukopis č. 1

- Gausovo rozložení - polygenní dědičnost - učarání
se řada genů malého účinku, kt. se vlivují
a přirodi' katechont' => mentí' a' niti' dispozice,
kt. nudi' k oremor. , to spark' až' vnijit' faktor

Rukopis č. 2

V předchozím zaměstnání jsem pracovala u Celní správy, na přelomu
v Pomuké nad Ohří. Pracoviště bylo od mého bydliště vzdáleno
přibližně 12 km, takže bylo nutné do zaměstnání dojíždět
osobním automobilem nebo autobusem. Já sama jsem využívala
raději automobil, protože jízda a doprava byla rychlejší.

Rukopis č. 3

doma, kde jsem od rána do večera
zaměstnána péči o rodinu, která
si vyžela, je maminka doma vše
paučdí' a sedlá', leč nebere na vědomí,
je do této role služky jsem byla

Rukopis č. 4

VPR JSEM VÁM PŘI INFORMOVÁNÍ, NEJEDNÁ SE TO AŽE VŠEČ LEHKÉ, PROTOŽE SE PRAK-
TIKY DENNĚ POTÝKÁME S „NEURSPKÝM“ PŘÍTLUPEM ŽE STRANY ZAMĚSTNANEC A ŽELLA
BEŘNĚ NA TO U PRŮBĚHU VÝKONU TRÉNU DOPLETĚME I BEADVOJNÝM OMEAOVÁNÍM
BY DOKONCE TRÉSTÁNÍM... VÁ OROBNĚ, JEM SE ŽE ŽEŽÁKEM DUBNÝ ŽMOU VETKAL
A NĚČM, CO PROATĚ NEVLO PŘEVIT A KDOŽ VÍDÍM, ŽAK SE K TOMU POSTAVIL PAK ŽAMOTNÝ
ŽEŽITEL, NEMOCH ŽINTK...

Rukopis č. 5

Před třemi týdny, jsem byl přivázen ve vězení Valdice, ze
zvyšení ostrahy, do ostrahy a ihned jsem Vám korespondo-
val dopis, ve kterém jsem Vás informoval o mém úspěchu.

Rukopis č. 6

milá Renato
předem mého dopisu, přijmi odměně mnoho
prádných pozdravů.
Dě Ti děkuji za ty věci co jsem dostal.

13.1 Analýza rukopisu č. 1

První kontakt s písmem

Rukopis působí jemně, příjemně, žensky a přehledně, zručně a s určitou energií.

Písmový obraz

Písmový obraz je uspořádaný, má strukturu, odstavce, působí systematicky a uvážlivě,
je lehce nevyvážený – střední a dolní zóna převažuje, vyskytují se větší mezislovní
mezery, je jednotný, písmo je živé, ale místy i ochablé (hlavně na konci slov),

dynamické, elastické, ale objevují se prvky utlumenosti. Ztužené, uvolněné a napjaté, působí lehce (nesedí na lince), spíše uzavřené.

Písmový obraz je uspořádaný a elastický.

Pohyb

Pohyb je plynulý, ale i bržděný, elastický i napjatý, splavný i tlumený. Rozsah je poněkud kontrolovaný, tempo střední, energie je věnovaná formě, koordinace je dobrá (pohyb je řízený rozumem), směrový trend horizontální.

Forma

Forma v písmu je relativně přirozená, ale kontrolovaná a nevyvážená. Horní zóna je potlačena, individuální, bez výskytu manýr a různého obohacování. Prokreslenost v normě, čitelnost dobrá, jen při zvýšení psacího tempa písmo mírně nečitelné. Pisatelka zapojuje skript, verzálky.

Jedná se o převahu formy nad pohybem.

Fixace

V písmu se objevuje fixace II (uvolněnost), IV b (utlumenost), IV a (napětí), ojediněle III (kongruence).

Rytmus

Písmo vykazuje znaky rytmičnosti, ale přesto dochází k narušení jednotlivých rytmů např. bržděností pohybu.

Individuálnost

V písmu se vyskytuje velká individuálnost, odklon od školní předlohy, variabilita, skript, verzálky, zapojování diakritiky, obratnost, zjednodušování.

Harmoničnost

Písmo působí vyváženě, přesto je harmoničnost narušena zdůrazněním sebekontroly.

Základní popis osobnosti

Způsob adaptace

Pisatelka má aktivní přístup k životu, relativně dobrou schopnost přijímat změny, přesto má ráda svůj řád, zaběhnuté věci, a jistoty. Dobrá flexibilita.

Způsob prožívání

Velmi inteligentní, kultivovaná pisatelka má své emoce pod kontrolou, a pokud jim dá vnější průchod, pak v kultivované podobě. Uvědomuje si své vnitřní prožívání. Nálady se prudce nestřídají, převažuje radost, úzkost a smutek. Hněv a vztek potlačuje.

Způsob seberealizace

U pisatelky převládají vědomé motivy, respektuje normy a pravidla, není konfliktní typ. Občas se bude cítit nejistá. Chybí jí spontaneita. Je rozvážná s dobrou koncentrací, objektivní. Je velmi inteligentní, s kombinačními schopnostmi, dobrou koncentrací, systematičností a věcností. Převažuje pasivní vůle, touha po činnosti, úsilí zaměřuje do budoucnosti. Není ukvapená.

Hospodaření s psychickými silami

V situacích, na které je pisatelka předem připravená, hospodaří se svými psychickými silami dobře. Zbytečně se nevyčerpává, umí si vše rozvrhnout a naplánovat, její výkonnost bude stabilní. Síly jí ale mohou odčerpávat situace, ve kterých je třeba improvizovat, riskovat nebo se rychle rozhodovat.

Vztah k sobě

Pisatelka je schopná sebereflexe. Zná své silné a slabé stránky, přesto nebude vyhledávat situace, v kterých by na sebe upozornila. Sebepojetí poměrně vyrovnané, ale bude mít tendenci k sebepodceňování a z něho vyplývajícím úzkostem.

Vztah k okolí

Pisatelku lze považovat za nekonfliktní typ, který konflikty nevyvolává a pokud k nim dojde, bude je spíše mírnit a řešit, je typem člověka s autonomní morálkou. Reaguje přiměřeně, bez afektů či nepřiměřených emočních projevů, někdy se projevuje tendencí stahovat se do sebe a k druhým lidem prvky afiliace. Vyznačuje se přátelskostí a nezištností, přizpůsobivostí, empatií, preferuje spolupráci.

U pisatelky převažuje forma, přesto není na konvencích přímo závislá, ale upřednostňuje slušné chování. Je svědomitá, dá se na ní spolehnout.

Základní nerovnováha

Pisatelka se jeví jako kultivovaná osobnost, jež ví, co chce a jak svých cílů dosáhnout, přesto jí chybí větší spontaneita.

13.2 Analýza rukopisu č. 2

První kontakt s písmem

Písmo působí pichlavě. Mezi některými slovy vidíme větší mezislovní mezery. Písmo je úzké, čitelné, řádky stoupají. V textu se objevují krycí tahy, řádkový průplet, arkády, vracivé a napojované tahy.

Písmový obraz

Pisatelka svým textem zaplnila celou psací plochu. Jedná se o písmový obraz neuspořádaný (chybí oddělenost odstavců z levé strany, z pravé je snaha), nevyvážený (poměr zón se mění, dolní zóna je delší a nafouknutá), hustý (vyskytující se řádkový průplet, na konci řádky se některá slova nemohou vejít na psací plochu) a jednotný. V písmu se objevuje živost a čilost, uvolněnost se vyskytuje zřídka. Dále se vyskytují znaky strnulosti, ztuhlosti, napjatosti, těžšího tahu (obtočené tvary), uzavřenosti a sevřenosti.

Písmový obraz je neuspořádaný, rozkolísaný, hustý a strnulý.

Pohyb

Pohyb v písmu není plynulý, ale napjatý, rázný i bržděný. Písmo postrádá elasticitu. Rozsah textu na psací ploše je velký, především ve vertikálním směru. Pisatelka nedodržela odstup od horního okraje, pravý nestačí. Tempo střední až rychlejší, v textu se vyskytují vracivé tahy (a, o), nezapojuje diakritiku. Energii pisatelka věnuje formě. Snaží se o koordinaci a o ovládnutí emocí, ale někde s ní má problémy. Směrový trend vertikální (především v místech, kde dosahuje malé sekundární a primární šířky).

Forma

Chtěná forma, do jisté míry stylizovaná, nižší individuálnost.

Jedná se o převahu formy nad pohybem.

Fixace

Rukopis obsahuje fixaci IV a (napětí), II (hbitost, švihovost), IV b (utlumenost), velmi málo V.

Rytmus

Nerytmické písmo, jemuž chybí elasticita, plynulost a pulsace. Vyskytuje se v něm napětí, ztuženost, ostrost, utlumenost a bržděnost, neživost a strnulost, ale i vybíhavost, prudkost.

Individuálnost

Písmo vykazuje nízkou individuálnost. Originalita, variabilita, obratnost a zručnost či zjednodušování se vyskytuje sporadicky. Pisatelka zapojuje v textu versálky (tiskací písmena).

Harmoničnost

Jedná se o neharmonické písmo, které je nevyvážené, rozporuplné, s odrazem vnitřních konfliktů.

Základní popis osobnosti

Způsob adaptace

Špatně adaptabilní pisatelka má své pomyslné hranice a řád, které nechce překročit. Změna a improvizace ji vyvedou z rovnováhy. Má naučené chování, ví, co a jak má být. Schází jí ale přirozenost reakcí, její chování překrývá určitá persona, nedochází k přirozenému uvolnění.

Způsob prožívání

Pisatelka se chová jako rozumný člověk, který si zachovává odstup, sebekázeň, rezervovanost, nedůvěru a zdrženlivost. Navenek je rozvážná, upjatá, opatrná, se sklonem k předstírání a neupřímnosti, uvnitř často zažívá napětí, nespokojenost a neklid. Je závislá na konvencích, neumožňuje jí to svobodné rozhodování. Vyskytuje

se přecitlivělost k vlastní osobě, k druhým je citově chladná. Mezi emoce, které u pisatelky převládají, patří úzkost, vztek (ale kultivovaný, neprojeví emoce, aniž by si to neuvědomovala) a jízlivost (kousavost).

Způsob seberealizace

Pisatelka projevuje silnou aktivní vůli, ctižádost a touží po uplatnění. Z pohledu pasivní vůle bude mít do jisté míry schopnost sebeovládání a houževnatost. Je závislá na pozitivním hodnocení, chybí jí kreativita. Myšlení má konkrétně praktické s dobrou mechanickou pamětí, inteligence průměrná.

Hospodaření s psychickými silami

Pisatelka se snaží nezklamat, bude se přepínat, vydávat hodně energie na efekt.

Vztah k sobě

Chybí jí sebereflexe, popírá svoji přirozenost i své emoce a prožívání. Hodně se kontroluje, je zaměřená na sebe a vlastní život, postrádá empatii a srdečnost. Lidi kolem sebe potřebuje k určitému uvědomění si vlastních předností. Má sklony k předstírání, neupřímnosti, naučenému chování.

Vztah k okolí

Pisatelka má snahu vystupovat s přehledem, rozhodně a jistě. Působí chladně, možná až domýšlivě. V jejím chování se objevují prvky manipulace. I když bude udržovat určitý odstup od lidí, má potřebu uznání a druhé lidi potřebuje jako své zrcadlo. Její chování bude předvídatelné. Nebude ale empatická a vřelá. Je dominantní. Chce vytvořit dojem o sobě jako o silné osobnosti, která všechno zvládá, ale nastane-li výraznější problém, mohou se objevit výbuchy vzteku a podrážděnost.

Základní nerovnováha

Jedná se o převahu vědomí a chování v roli. Nevědomí je potlačené, projevy emocionality jsou neadekvátní.

13.3 Analýza rukopisu č. 3

První kontakt s písmem

Písmo působí otevřeně a vzdušně, prostorově je velké (např. 4 slova na celou řádku) s velkými mezislovními mezerami. Originalita u písmene „z“. Velká spojitost.

Písmový obraz

Pisatelka svým textem zaplnila celou psací plochu. Jedná se o písmový obraz neuspořádaný, poměrně řídký mezi slovy, nevyvážený (poměr jednotlivých zón se mění), spíše jednotvárný, jednotný (rukopis je psán jedním pisatelem), elasticita je narušena mechanicitou. Chybí přirozená živost, čilost, dynamika. Napětí se střídá s razantností.

Písmový obraz je řídký a nepřirozeně elastický (mechanicitou).

Pohyb

V písmu je pohyb plynulý, vedený pisatelčinou vůlí, zmechanizovaný. Také elasticita je narušena mechanicitou. Rozsah velký, text zaujímá celou plochu, tempo střední, energie věnována formě, snaha o koordinaci (neženu ji emoce, má je pod kontrolou), směrový trend vertikální.

Forma

Forma v písmu je kontrolovaná, pisatelka se ovládá. Jedná se spíše o školní předlohu, tj. snaží se o určitou přirozenost. Individuálnost písma je nižší (pouze u písmene p, z), z pohledu účelnosti a chtěnosti se jedná o pisatelčinu potřebu, aby text byl čitelný. Jedná se o převahu formy nad pohybem.

Fixace

V rukopise se vyskytuje fixace IV a (napětí), II (švihovost), IV b (utlumenost).

Rytmus

Písmu se vyskytují znaky nerytmičnosti, napětí, mechanicitou, monotónnosti, vybiřavosti, utlumenosti a bržděnosti a někde i určitá nekoordinovanost, přesto však obsahuje prvky elasticity, živosti a pohyblivosti, uvolněnosti, střídá se napětí s uvolněním.

Individuálnost

V písmu se vyskytuje zjednodušování a určitá zručnost, obratnost. Přesto se nejedná o výrazný individuální projev.

Harmoničnost

Jedná se o neharmonické písmo. Je řídké a velké. Vykazuje neklid, nerovnováhu a mechaničnost.

Základní popis osobnosti

Způsob adaptace

Pisatelčin přístup k životu by byl aktivní, kdyby nebyla svázána normami a konvencemi, jež jí brání učit se novým věcem. Hlídá se a kontroluje. Navenek bude působit otevřeně, ale uvnitř se cítí izolovaně a osamoceně. Problémy jí bude dělat improvizace. Vše si musí naplánovat, nedokáže být spontánní a flexibilní. Má sklony ke stereotypu. Vlídá a přívětivá žena se schopností dobré komunikace nebude mít ráda konflikty, přesto však bude vyžadovat důslednost od svého okolí. Mohou se u ní projevovat sklony k pedanterii, lpí na svých názorech. I když má pozitivní pohled a přístup k životu, neumí se uvolnit. Stylizuje se do určité role. Je spolupracující, má praktické myšlení.

Způsob prožívání

Pisatelka s nízkým kontaktem samé se sebou. V popředí stojí racionalita, emoce potlačuje. Nemá ráda situace, na které není připravena. Zažívá pocity frustrace, sebekontroly, úzkosti a smutku. Proti těmto emocím ale bojuje rozumem, stylizací a jen tak se nevzdává. Navenek se může projevovat bolestínsky a nahněvaně. Bude se cítit osamělá a prázdná. Nejedná se však o labilní osobnost, nálady budou stářejší. Emoce hlídá, bude zažívat neuspokojení, je kultivovaná, ovládá se.

Způsob seberealizace

Seberealizace je pro pisatelku velmi důležitá. Pisatelka je extravertního ladění, ví, co chce, má určité představy, ale je bržděná a nejistá přijetím společenského očekávání. Potřebuje řád a disciplínu, objevovat, mít nové zážitky, rozšiřovat si své obzory, je plánovitá a nemá ráda stereotyp. Je racionální bez příliš velké fantazie a kreativity,

inteligence je průměrná. Je zaměřena na celek a ne na detaily (myšlení globální a praktické). Má výraznou aktivní a pasivní vůli.

Hospodaření s psychickými silami

Pisatelka se hlídá a kontroluje, dokáže se dobře koncentrovat, dochází k přepínání sil, především na určitou formu a stylizaci.

Vztah k sobě

Pisatelka si vytvořila falešné JÁ. Nemá kontakt s vnitřním JÁ, není schopna naplno prožívat vlastní emoce. Zažívá pocity prázdnoty, osamělosti, frustrace a neuspokojení. Formálně bude vystupovat jako dokonalá, důsledná a kultivovaná žena, které záleží na tom, co si o ní myslí okolí. Lpí na svých názorech. Sebekázeň a sebedůvěra střídá nejistota a pisatelka dává najevo zvýšené sebevědomí.

Vztah k okolí

Pisatelka se navenek projevuje otevřeností vůči svému okolí, potřebuje ho k životu, ale vnitřně si zachovává od něj odstup, dokáže být odměřená a nepřipustí si ho moc k sobě. Navenek je milá a vstřícná, umí se prezentovat a stylizovat. Má snahu působit na okolí, může jít o mírnou manipulaci. Nechce se hádat, je nejistá, přizpůsobivá (ale v určité situaci), své jednání má pod kontrolou. Okolí se na ni může spolehnout. Potřebuje obdiv a mít pocit bezpečí. U pisatelky se objevují prvky pedanterie a dominance. Při prvním kontaktu s okolím by se ráda ukázala v co nejlepším světle.

Základní nerovnováha

Nerovnováha je ve velké sebekontrolě, potlačování emocí a spontánnosti, v neschopnosti se vzepřít jak rodině, tak svému osudu. Základní nerovnováha je v nepoměru mezi racionalitou, která u pisatelky převažuje, a emocionalitou.

13.4 Analýza rukopisu č. 4

První kontakt s písmem

Písmo na mě působí jako hustě háčkované pruhy položené jednotlivě pod sebe, mezi nimiž proudí vzduch nebo jako sýr, ve kterém jsou vytvořeny cesty. Na špatně čitelný

text, i když psaný tiskacím písmem, se člověk musí soustředit, oči jsou hodně namáhány. Pisatel dělá velmi malé mezery mezi řádky, odstavce působí jako shluk čehosi, co se hemží na jednom místě. Dominantní je velikost písmen s oblouky - o, u, d, b, r a tahy některým písmen pod pomyslnou řádku.

Písmový obraz

Písmo působí na první pohled nepřírodným dojmem. Text na ploše papíru se jeví jako uspořádaný i navzdory tomu, že pravý okraj nestačí (chybí), levý pisatel dodržel a text uvnitř odstavců je velmi hustý, sevřený a nepropustný. Má strukturu, odstavce, působí systematicky (pisatel je pod vlivem rozumu, vůle, má vše promyšlené dopředu). Celkově text působí hustě, hustota se vyskytuje především v jednotlivých odstavcích mezi řádky (v poměru velikosti písma a meziřádkovou mezerou). Mezery mezi slovy lze považovat za přiměřené. Rukopis v kontextu působí jednotvárně, monotónně až strojově, nejedná se o školní předlohu, písmo nemění svůj sklon, velikost ani šířku. Vykazuje známku jednoty, tj., každý odstavec je stejný. Na první pohled psaný jedním pisatelem, znaky čilosti a razance, ale také vykazuje určitou strnulost, statičnost (energie neplyne, tj., písmo stojí na lince, neodvívá se) a ztuženost, nevyváženost (vzájemná velikost jednotlivých písmen). Chybí elasticita, přirozená lehkost a uvolněnost. Písmo je uzavřené.

Pohyb

Písmo vykazuje brzděnost a napětí, chybí elasticita a splavnost, přirozená plynulost a lehkost odvíjet se dál. Z pohledu rozsahu popsané psací plochy, pisatel má text systematicky, vědomě rozvržen na ploše, pravý okraj je nedostačující. Tempo psaní je střední a energie je věnována formě a stylizaci. Koordinace velká, tj. pohyb řízený, pod kontrolou a směrový trend vertikální.

Forma

Forma je výrazně nepřírodná, chtěná, stylizovaná a účelná, objevují se manýry a snaha o vnější efekt.

V rukopise převažuje forma nad pohybem.

Fixace

V rukopise převažuje fixace IV a (napjatost), IV b (utlumenost).

Rytmus

Jedná se o nerytmické písmo, vědomě organizované a stylizované. V písmu chybí elasticita, pulzace, živost. Vykazuje známky napětí, ztuženosti a monotónnosti, tvrdosti a ostrosti (sekané koncové tahy), utlumenosti, s nízkou plynulostí tahu.

Individuálnost

V některých písmenech se objevuje umělé vytvoření originality (B, D, M), zručnost a obratnost, zapojování diakritiky, písmo působí dojem samostatnosti, nezávislosti. Rukopis se liší od školní předlohy, přesto se vyskytuje určitá monotónnost.

Harmoničnost

Jedná se o neharmonické písmo s vyskytujícími se znaky manýry, zdůrazněnou sebe prezentací na úkor objektivitu a přirozenosti, se stylizací a s narušeným rytmem.

Základní popis osobnosti

Způsob adaptace

Pisatel se jeví jako bezproblémový člověk, jenž zdání klame. Pod vlivem racia se schovává za určitou maskou, s okolím hraje svojí roli. Plně si uvědomuje, čeho chce dosáhnout, a tak tomu přizpůsobuje své chování. Je pod vlivem neustálé sebekontroly. Má vše promyšlené dopředu. Není to však přirozené. Tj., pisatel bude mít problémy s přirozenou adaptabilitou. Nelze mu důvěřovat. Je v zajetí svých představ, má svůj subjektivní pohled na svět, na lidi kolem sebe, na věci, které se dějí kolem něho. Minulost se jeví jako oddělená, jako kdyby byla skryta za určitou oponou (levý okraj je podle pravítka), pisatel má namířeno do budoucnosti. Ale nespěchá, za svými cíli jde nepřímou, oklikou, ale o to vytrvaleji.

Způsob prožívání

Pisatel si hlídá své emoce. Apeluje na morálku u druhých lidí. Prožívá pocity oběti. Je neschopný opravdovosti ve vztazích.

Způsob seberealizace

Jedná se o dominantní typ člověka. V době, kdy je text napsán, se chová ale racionálně, ví, čím chce být, zná svoje potřeby a touhy, cíle. Podřizuje se, hraje s druhými svojí hru. Pisatelova seberealizace je vědomá, ale pro okolí nepřímá. Je účelově tlumená

a bržděná. Velká sebekontrola, nechce udělat chybu. Pisatel se projevuje velkou pečlivostí, sebekontrolou, vytrvalostí a cílevědomostí.

Hospodaření s psychickými silami

Zbytečně neplýtvá svými psychickými silami. Vše má pod kontrolou, promyšlené předem. Je disciplinovaný, ukázněný, má logické a systematické myšlení, organizační schopnosti. Je vytrvalý a cílevědomý.

Vztah k sobě

Pisatelova egocentričnost až panovačnost jsou charakteristickým rysem jeho osobnosti. Za správné pokládá jen své názory a postoje. Je disciplinovaný a citově ztuhlý, ale jistý si sám sebou.

Vztah k okolí

Pisatel se projevuje s prvky hostility i navzdory plošnosti svého písma, tj. srdečnost pouze naoko, je chtěná, jedná se o sebelásku. Má potřebu navazovat kontakty, ale jde mu pouze o jeho cíle. Jedná se o osobnost s rysy subjektivity, rigidity, pokrytecký a neupřímnosti, nerad přijímá kritiku od druhých lidí. Uvnitř bude neústupný, neochotný, nekompromisní. Dostane-li se do většího konfliktu, projeví se jeho útočnost, která bude nepřímá. Bude sarkastický a ironický s projevy nepřímé agrese a manipulací, která se bude projevovat navenek vědomou diplomacií. Těžko bude přijímat názory a metody druhých lidí. Chybí mu empatie, vnímání druhých.

Základní nerovnováha

Pisatel nemá kontakt se svým nejhlubším JÁ, je ztotožněný se svou rolí. V popředí jeho snah a projevů jsou vlastní cíle a prospěch, kterým vše podřizuje.

13.5 Analýza rukopisu č. 5

První kontakt s písmem

Rukopis působí jak z doby F. L. Věka, kdy se na školách učil psát krasopis. Monotónní, strojové písmo, bez života – psané jako přes kopírák. Pisatel si dal záležet nejen na

počátečních velkých písmenech, které přikrášlil určitou manýrou, celkově rukopis působí šablonovitě, pichlavě a anonymně ukrývající skutečnou identitu člověka.

Písmový obraz

Rukopis je velmi uspořádaný, pisatel dodržuje okraje, odstavce, má strukturu, jednotvárný (stereotypně se opakující tvary, sklon a velikost) a jednotný (rukopis psal jeden pisatel), neživý, statický, škrobený (nelze s ním pohybovat), ochablý, písmo sedí na lince, chybí elasticita, působí rozdrobeně. Nodynamické písmo je utlumené, bez energie a napjaté s ostrými hranami.

Jedná se o písmový obraz - suchý, prázdný, strnulý.

Pohyb

Písmu chybí jakýkoliv pohyb, sedí na lince, nikam neproudí. Postrádá jakoukoli splavnost, plynulost, dynamiku, elasticitu. Spíše se v něm vyskytuje napětí, ochablost, tlumenost, ztuženost, rozdrobenost a monotónnost. Rozsah textu na ploše působí až nepřirozeně pravidelně, pisatel dodržel okraje ze všech stran. Tempo psaní je velmi pomalé, energii věnuje formě a k vypracování tvarů jednotlivých písmen. Koordinace pohybu velká. Směrový trend písma je vertikální.

Forma

Vyskytující se forma je velmi nepřirozená, umělá až ztuhlá, pisatel se stylizuje. Jedná se o chtěnost a účelovost. Písmo vypovídá o velké individuálnosti (např. počáteční velká písmena), originalitě a zjednodušování. Zároveň je obohacené ve velkých písmenech. V rukopise převládá forma nad pohybem.

Fixace

V písmu se projevuje fixace IV b (utlumenost), IV a (napjatost).

Rytmus

Jedná se o nerytmické, ztužené a monotónní písmo, v němž se vyskytuje velká utlumenost, nízká plynulost tahu, rozdrobenost.

Individuálnost

Písmo obsahuje manýry, primitivní upoutávání pozornosti, zdůrazněná počáteční písmena, rukopis se liší od školní předlohy, je monotónní až strojený, přesto vykazuje znaky určité originality. Jedná se o chtěnou individuálnost, určitou stylizaci pisatele do nějaké role. Čitelnost je slabší.

Harmoničnost

Písmo je neharmonické, neživé, strnulé, ochablé, monotónní, strojové, s narušeným rytmem.

Základní popis osobnosti

Způsob adaptace

Jedná se o velmi silnou personu. Pisatel není příliš aktivním jedincem, poněvadž postrádá aktivní vůli, pasivní je silná. Adaptace bude složitá. Osobnost je příliš rezervovaná, drží si určitý odstup, emocionálně nezúčastněná, působící chladně. Může zažívat pocity izolace a osamělosti. Postrádá spontaneitu, flexibilitu, uvolněnost a schopnost relaxace. Je uvězněna ve své personě, skrytá za svojí maskou. Chybí jí průraznost.

Způsob prožívání

U pisatele převládá sebeovládání, racionalita, potlačuje emoce, přirozenost své osobnosti. Je odříznutý od nevědomého základu. Emoce, pokud se nějaké projeví, budou stále a neměnné, suchopádné a šablonovité. Pisatel postrádá kontakt s vlastním tělem, smyslové vnímání. Je citově plochý a strnulý.

Způsob seberealizace

Seberealizace vychází z vědomých motivů. Chování jedinec přizpůsobuje cíli, kterého chce dosáhnout, vystupuje v roli, bývá vnímán jako neprůbojný.

Hospodaření s psychickými silami

Pisatelovo psychomotorické tempo se jeví jako pomalejší, zbytečně neplýtvá svými silami. Je stálý a vytrvalý.

Vztah k sobě

Pisatel se ztotožňuje se svou rolí, není schopen se chovat přirozeně a v souladu se svými pocity.

Vztah k okolí

Pisatel se ke svému okolí chová neosobně, rezervovaně a nespolečensky, tiše a navenek ostýchavě, je úzkostný a rigidní. Tím o sobě vytváří jiný dojem, než jaký ve skutečnosti je. Přesto chce určitým způsobem na sebe upozornit. Agresivitu vůči okolí navenek neprojevuje.

Základní nerovnováha

Pisatele velmi ovlivňuje racionální složka jeho osobnosti, projevy emocí si pečlivě hlídá. Schází mu přirozené projevy emocí.

13.6 Analýza rukopisu č. 6

První kontakt s písmem

Písmo na mě působí hodně chaoticky, nelibě, roztěkaně a nevyrovnaně. Jako několik vírů na hladině.

Písmový obraz

Text na ploše papíru je velmi neuspořádaný (od okraje k okraji, kromě horního nejsou dodrženy žádné), velmi nevyvážený (řádkový průplet, mění se poměr zón, tlak), hustý (výskyt malých mezislovních mezer), velmi rozkolísaný (mění se velikost, šířka i sklon písma), strnulý, ochablý (konce slov), uzavřený. V některých znacích (k) je živost, dynamika se střídá se staticností. Chybí elasticita.

Písmový obraz se jeví jako neuspořádaný, rozkolísaný, hustý, sytý, nepřehledný.

Pohyb

Písmu chybí splavnost, plynulost, elasticita. Je vybíhavé, prudké až křečovitě, ale i brzděné, napjaté a ztužené. Rozsah velký, pisatel popsal celou plochu, přílišná náročnost na prostor (netaktnost). Tempo rychlejší, písmo neplyne po papíru, vyskytují

se znaky levoběžnosti a je přerušované. Energie pisatel věnuje pohybu. Koordinace se ukazuje jako zhoršená. Směrový trend vertikální.

Forma

Jedná se o odklon od školní předlohy, forma je nepřírozená, individuální (skript, versálky, obohacení, manýra, určitá obratnost a zručnost), nevyvážená, křečovitá, přesto se znaky určité originality (S, K) a variability.

V rukopise převažuje pohyb nad formou.

Fixace

V rukopise převažuje fixace IV a (napjatost) a V (křečovitost, prudkost, náhlé zvraty), dále se objevuje IV b (utlumenost), a příměs II (uvolněnost, v některých tazích). Vybíhavost, nekoordinovanost, bržděnost, nízká plynulost tahu dána levoběžností.

Rytmus

Jedná se o velmi nerytmické písmo, v písmu chybí elasticita, pulzace, plynulost, splavnost.

Individuálnost

V některých písmenech se objevuje originalita (skript, versálky, obohacení, manýra, určitá obratnost a zručnost). Písmo působí dojmem nesamostatnosti a neklidu. Rukopis se liší od školní předlohy.

Harmoničnost

Písmo velmi neharmonické. Působí dojmem neklidu, neúměrnosti, křečovitosti, nerovnováhy, napětí a nerytmičnosti.

Základní popis osobnosti

Způsob adaptace

Špatná přizpůsobivost v sociální oblasti, pisatel je velmi labilní s vnitřními konflikty. Neví, co vlastně od života chce, co může očekávat.

Způsob prožívání

Rozpor mezi impulzivitou a sebekontrolou, kolísavost postojů k okolí, vnitřní rozpory. Nervové vypětí, afektovanost, strach z reality. Není schopen své emoce kontrolovat a řídit. Pisatel prožívá mnoho rozporů, subjektivní zaujatost. Postrádá reálné hodnocení, má zmatené myšlení, je duševně neukázněný, přebíhá z jedné strany na druhou, podléhá momentální situaci a náladám.

Způsob seberealizace

Komplikovaná seberealizace, má tendence k idealismu a nadšení. Pisatel je lehkomyšlný, roztěkaný s nedostatečným smyslem pro realitu. Nesamostatný, chybí schopnost seberegulace, pisatel vytváří pouze závislé a krátkodobé vztahy.

Hospodaření s psychickými silami

Pisatel špatně hospodaří se svými psychickými silami, zbytečně se vyčerpává, nadchne se a v posléze jeho nadšení rychle vyprchá.

Vztah k sobě

Pisatel se projevuje jako labilní a nevyzrálá osobnost. V nitru se střídá egocentrismus s méněcenností, bude vztahovačný a ovlivnitelný. Má nevyrovnaný vztah se sebou i svým okolím, nemá od sebe odstup.

Vztah k okolí

Pisatel bude tvořit závislé a krátkodobé vztahy. Je špatně adaptabilní v sociální oblasti. Bude podlézavý, labilní.

Základní nerovnováha

Pisatel nemá vědomý kontakt se svým vnitřním JÁ. Je impulzivní, pudový, těžko se ovládá. Racionální a volní složka je potlačena.

14. Verifikace analýzy rukopisů

Potvrzení správnosti analýzy rukopisů bylo provedeno paní Blankou Pevnou, lektorkou grafologie společnosti GRACENT. Společnost je vzdělávací institucí akreditovanou

MŠMT ČR, které byla přidělena akreditace MŠMT ČR k provádění vzdělávacích programů a vydávání osvědčení o jejich absolvování.

15. Interpretace výsledků analýzy rukopisů

Pro naplnění cíle bakalářské práce, tj. zdali může být grafologie nápomocná v oblasti sociální pedagogiky, byla použita kvalitativní metoda – grafologie, přičemž bylo použito šesti dostupných rukopisů.

Praktická část bakalářské práce zahrnuje výzkumné šetření, jehož cílem bylo zjištění a popsání specifických charakterových rysů osobnosti z pohledu adaptace či maladaptace, flexibility a rigidity, afiliace či hostility, individuálnosti a konformity, komunikačního modelu V. Satirové. Dále byl zjišťován způsob pisatelovy seberealizace, morálních vlastností a v případě výskytu bylo poukázáno na specifické znaky a jejich možné projevy osobnosti.

15.1 Rukopis č. 1

Adaptace – maladaptace

Pisatelka nemá problémy s adaptací, k životu přistupuje aktivně. Je schopná přijímat změny, přesto má ráda svůj řád a bude se lépe cítit se svými zaběhnutými postupy. Pisatelku ovlivňuje racionální složka, sebekontrola a sebereflexe. Jedná se o kultivovanou osobnost.

Flexibilita – rigidita

Pisatelka se vyznačuje dobrou flexibilitou. Bude však postrádat větší spontaneitu a bezprostřednost.

Afiliace – hostilita (agrese)

Pisatelka, navzdory její silné vnitřní uzavřenosti, projevuje znaky afiliace. Preferuje přátelskost, empatii a kooperaci. Bude nekonfliktním typem, a pokud konflikty nastanou, bude je přiměřeně řešit a mírnit. Její projevy nebudou afektované, nebude se jednat o nepřiměřené emoční reakce.

Individuálnost – konformita

V rukopise převažuje forma, přesto však pisatelka nebude přímo závislá na konvencích a normách. Velmi inteligentní pisatelka, flexibilní a individuální je sociálně dobře přizpůsobivá.

Komunikační modely podle V. Satirové

Kongruence a usmiřovač – Pisatelka má prvky afiliace, záleží jí na dobrých a kvalitních vztazích, snaží se žít v souladu se svým okolím a s konvencemi, respektuje je. Dobře komunikuje. Na druhé lidi bude působit klidně a jako přirozená autorita. Uvědomuje si, co prožívá, ale navenek dbá, aby druhé lidi vyjádřením svých emocí neurazila. Občas bude mít tendence k sebepodceňování.

Projevy seberealizace

Pisatelka se vyznačuje dobrou sebekázní, účelností a jasným myšlením. Nejedná se o osobnost, která by byla v zajetí svých emocí, převládá u ní racionální složka, dokáže být nad věcí. Respektuje pravidla a normy. Má organizační a kombinační schopnosti, dobrou koncentraci a sebekontrolu, nebude ukvapená. U pisatelky převažuje pasivní vůle. Problém by mohl nastat, kdyby pisatelka neměla možnost se připravit na určité situace, poněvadž improvizace, rychlé rozhodování a risk by jí mohly psychicky vyčerpávat.

Projevy morálních vlastností

Pisatelka je typem člověka s autonomní morálkou. Velmi inteligentní, zodpovědná za to, co vykoná. Schopná stát si za svými názory. Důsledky svého chování a činů přijímá.

Specifické znaky vyskytující se v rukopisu

Mezi specifické znaky lze zařadit větší mezery mezi jednotlivými slovy, dolní zóna je zvýrazněná, horní utlumená.

15.2 Rukopis č. 2

Adaptace – maladaptace

Pisatelka bude mít problémy s adaptací. Vytvořila si svůj řád a hranice, které se snaží nepřekročit, tj. její chování je v nějaké roli, tj. naučené a nepřírozené. Neočekávané situace vyžadující improvizaci, jí vyvedou z psychické rovnováhy, bude reagovat neadekvátně, emočně.

Flexibilita – rigidita

Pisatelka vystupuje jako rozumná osobnost, která si zachovává kázeň a odstup. Nejedná se o flexivní osobnost.

Afiliace – hostilita (agrese)

Pisatelka bude mít narušené vztahy s okolím, které se budou projevovat střídavými pocity sympatií a antipatií. Vystupuje jako dominantní typ člověka, je přecitlivělá k vlastní osobě, ale k druhým lidem přistupuje rozhodně a s jistotou, chladně a domýšlivě. Vystupuje jako silná osobnost, která nemá problém. Pokud se však vyskytnou neočekávané a výraznější problémy, nedokáže je adekvátně řešit, dostane se do vlivu emocí, které se projeví vztekem (kultivovaným, vědomým). Postrádá empatii, otevřenost a vřelost, od druhých si drží určitý odstup. V jejím chování se může projevovat manipulace s druhými lidmi.

Individuálnost - konformita

Pisatelka se projevuje malou individuálností, převažuje chování v roli. Je závislá na konvencích, což jí neumožňuje svobodně se rozhodovat.

Komunikační modely podle V. Satirové

Komputer, v pozadí vinič - Pisatelka s druhými lidmi bude jednat s odstupem, občas bude mít sklony k manipulaci. Její pohled na věci je subjektivní, skutečnost může být jiná. Zvládá a potlačuje své emoce, které i v okamžicích silného prožívání dokáže nedat najevo (psych. výpady a pudovost má pod kontrolou). Pisatelka žije pod vlivem své racionální složky, postrádá schopnost sebereflexe. Bude uzavřenější, touží po seberealizaci a uznání od svého okolí. Má ráda svůj systém a řád. V rámci pravidel vystupuje formálně slušně, postrádá vyladění se na okolí a empatie.

Projevy seberealizace

Pisatelka je velmi ctižádostivá, se silnou vůlí a touze po uplatnění. Hnacím motorem je pro ni pozitivní hodnocení, které potřebuje získat díky společnosti druhých lidí. Pisatelka postrádá větší individuálnost a kreativitu, má však dobrou mechanickou paměť. Tím, že má potřebu odvádět co nejlepší výkon, může docházet u pisatelky k vyčerpání a přepínání.

Projevy morálních vlastností

Jedná se o heteronomní typ morálky. Pisatelka převzala pravidla a normy, které jí byly vštěpovány od dětství. Pisatelce chybí schopnost sebereflexe. Nemá kontakt se svými opravdovými potřebami.

Specifické znaky vyskytující se v rukopisu

Varovné znaky, které by mohly jakýmkoliv způsobem varovat společnost o pisatelčině charakteru, se v písmu nenacházejí. Mezi specifické znaky by se daly případně zařadit krycí tahy, přeškrtnuté písmeno "t", dolní zóna je zvětšená.

15.3 Rukopis č. 3

Adaptace – maladaptace

Pisatelka bude mít problémy s adaptací. I navzdory své vlídnosti a přívětivosti, spolupráci, otevřenosti a schopnosti dobré komunikace se pisatelka hlídá a kontroluje. Vnitřně se může cítit izolovaně a osamoceně. Má sklony ke stereotypu. Problémy jí bude dělat improvizace, vše si musí naplánovat, nedokáže být spontánní a flexibilní. Což jí brání v aktivním životě. Pisatelka se může projevovat určitou pedanterií a důsledností, kterou vyžaduje od svého okolí. I když má pozitivní pohled a přístup k životu, neumí se uvolnit, stylizuje se do určité role.

Flexibilita – rigidita

Pisatelka má problémy s flexibilitou, improvizací a uvolněním, má sklony ke stereotypu. Nemá ráda situace, na které neměla možnost se připravit.

Afilie – hostilita (agrese)

Pisatelka nebude vyvolávat konflikty, je vlídná, přátelská a kooperativní, přesto bude lpět na svých názorech a vyžadovat od svého okolí důslednost. Má sklony k pedanterii.

Individuálnost – konformita

Pisatelka je velmi konformní, nedovede se vymanit se sevření norem a konvencí.

Komunikační modely podle V. Satirové

Komputer a kultivovaný vinič - jedná se o formální dokonalost, sebekázeň a rozumnost. Všechno má svá pravidla, která by měla být dodržována. Pisatelka se zaměřuje na fakta, chce působit na své okolí dokonale (je svázána normami). Bude praktická a spolehlivá, dobře komunikující, s dobrou koncentrací. Její vystupování bude nekonfliktní a vlídné. S improvizací bude mít pisatelka trochu problémy, má potřebu plánovat. Vyžaduje od svého okolí důslednost, má svůj pohled na svět, přesto je kultivovaná, záleží jí na tom, co si o ní druzí myslí.

Projevy seberealizace

Pisatelka je extravertního ladění, s výraznou aktivní i pasivní vůlí. Seberealizace je pro ni velmi důležitá. Zná své cíle, ví, kam by chtěla jít, ale konformita a společenské očekávání jí v tom do značné míry brání. Potřebuje řád, disciplínu a plánování, improvizace je pro ni problematická. Ráda objevuje nové věci a rozšiřuje si svůj obzor. Pisatelka postrádá kreativitu a fantazii, je pod vlivem racia, zaměřená na celek.

Projevy morálních vlastností

Pisatelka se chová navenek jako extravertní typ s dominantním postavením. Její chování a jednání je v rámci heteronomní morálky, je dáno principy vyžadovanými společností. Kontroluje se, spontánnost a emoce potlačuje. Je ve vnitřním zajetí řádů a disciplíny.

Specifické znaky vyskytující se v rukopisu

Specifická je velikost písma, jeho šířka, i při celkové řídkosti, při zaplnění plochy. Variabilita písmene "z", "s" a "t" a nafouknuté ovály u písmen "o" a "a".

15.4 Rukopis č. 4

Adaptace – maladaptace

Na první pohled se pisatel jeví jako bezproblémově adaptibilní osobnost. Jde však o pouhou masku a diplomacii, o manipulaci s okolím. Pisatel má své cíle, kvůli kterým je ochotný schovat se pod určitou masku a hrát s druhými svou vlastní hru. Má vše dopředu promyšlené, je pod velkou sebekontrolou.

Flexibilita - rigidita

Pisatel je velmi subjektivní, rigidní a pokrytecký, neupřímný a neústupný, neochotný jakémukoliv kompromisu. Není flexibilní.

Afiliace – hostilita (agrese)

U pisatele se projevuje hostilita, je neupřímný, egocentrický až panovačný se sníženou soudností a bez jakékoliv empatie a vnímání. Za správné považuje jen své názory a postoje. Nesvěřuje se. Svě okolí potřebuje k uznání své osoby. Na druhé se snaží zapůsobit, není mu lhostejné, co si o něm druzí myslí, vše je ale podřízeno jeho potřebám. Pisatel bude sarkastický, ironický, s projevy nepřímé manipulace a agrese, která bude překryta diplomatickým jednáním.

Individuálnost – konformita

Disponuje vysokým stupněm sebeovládání, rigidity, koncentrace, houževnatostí a vytrvalostí. Velmi se kontroluje, ví, čeho chce dosáhnout. Pisatel se ztotožňuje se svou rolí, které podřizuje své chování.

Komunikační modely podle V. Satirové

Komputer, vinič – jedná se o zdůrazněnou sebe prezentaci na úkor objektivitu a přirozenosti. Pisatel vše vědomě organizuje, stylizuje se do role. Pisatelovo sebepojetí je zvýšené, poukazuje na egocentričnost a panovačnost, od okolí bude vyžadovat zájem, má pocit výjimečnosti a je velmi ješitný. Pisatel je dominantní extravert projevující se znaky afiliace (přátelství a kooperace), jenže opak je pravdou. Ví, čeho chce dosáhnout a tomu se podřizuje. S okolím může manipulovat. Vystupuje konformně, potlačuje svoji osobitost, neústupnost a nekompromisnost. Jedná se o osobnost velmi pokryteckou, která neumí přijímat kritiku od druhých. Za vše se snaží obvinít okolí.

Projevy seberealizace

Pisatelova dominantnost jej žene ke splnění svých cílů a potřeb. Je ochoten se všemu podřídit a hrát s druhými svoji hru. Tj. pisatelova seberealizace je pro něho naprosto vědomou záležitostí, ale okolí si tuto jeho hru neuvědomuje. Nechce udělat chybu, hodně se kontroluje a hlídá. Pisatel disponuje silně vyvinutou pasivní vůlí, organizačními schopnostmi, logickým a systematickým myšlením, smyslem pro pořádek. Je velmi důsledný, pečlivý, vytrvalý, precizní, cílevědomý až dogmatický a pedantický, nebojácný. Může být v zajetí jedné fixní ideje, nenachází spojení s realitou.

Projevy morálních vlastností

U pisatele se projevuje heteronomní morálka. Považuje se za oběť, je vnitřně nespokojený, nedůtklivý, tvrdý, bojovný až agresivní. Apeluje na morální chování svého okolí. Pisatel má potřebu ukázat se v tom lepším světle, přirozenost, osobitost potlačuje.

Specifické znaky vyskytující se v rukopisu

Mezi varovné znaky lze v tomto rukopise zařadit např. manýrovitost celého textu, plnost u písmen "O" a "D", přičemž písmeno "D" je otevřené na základně. To značí pisatelovu neupřímnost, zakrývání a pokrytectví. Koncové tahy některých písmem (např. "Z", "K", "R") směřují pod linku. Jedná se o znaky egocentričnosti a panovačnosti. Dalším znakem jsou vrhané vodorovné konce písmen ("L" a "E"). Může jít o nepřímou agresivitu, útočnost či sarkasmus a ironii.

15.5 Rukopis č. 5

Adaptace – maladaptace

Pisatelovy potřeby jsou potlačené. Jedná se o jedince, který je velmi neosobní, rezervovaný a emocionálně nezáčastněný, jedná se o zdánlivou přizpůsobivost a poddajnost. Má pasivní přístup k životu, adaptace bude složitější, nové věci, na které nebude připraven, ho mohou znejistět. Jeho stupeň adaptace je podmíněn uspokojením či dosažením vlastních cílů.

Flexibilita - rigidita

Pisatel postrádá spontaneitu, flexibilitu, uvolněnost a psychickou elasticitu. Osobnost citově plochá a rigidní ve svých postojích a chování, v zajetí své osoby. Zbytečně neplýtvá svými silami, je stálá a vytrvalá.

Afiliace – hostilita (agrese)

Pisatel bude nespolečenský, rezervovaný, tichý a rigidní. Bude mít problémy navazovat bližší, intimní vztahy. Rukopis nevykazuje žádné znaky emocionality, jedná se o mechanický způsob chování, chladnost a prázdnotu, plochost a strnulost, rezervovanost. Vědomě by rád zapůsobil na své okolí, udělal dobrý dojem, ale postrádá jakékoliv projevy lidské přirozenosti. Jeví se jako pedant hájící si svůj stereotyp, je nepředvídatelný, může manipulovat s okolím. Pisatel však nebude vyvolávat konflikty, potlačuje je v sobě, vystupuje pasivně, tak aby neurazil. Stále hraje svoji roli.

Individuálnost - konformita

Jedná se o velkou stylizaci, prázdny formalismus a anonymitu. Pisatel emoce potlačuje, skrývá za svou maskou, je konformní, chybí mu jakékoliv přirozenost, uvolněnost, spontaneita či průraznost. Hlídá se a kontroluje, poněvadž ho ovládá racionální složka. Uvědomuje si, čeho chce dosáhnout, ví, jak a co funguje a na to se soustředí. Má velmi vyvinutou pasivní vůli.

Komunikační modely podle V. Satirové

Usmířovač a kompuťer - Pisatel se navenek projevuje jako submisivní introvert. Velmi rezervovaný a stylizovaný, rigidní, tichý, nespolečenský udržující si odstup. Potlačuje spontánnost a přirozenost. Je velmi soustředěný a neupřímný. Postrádá jakoukoliv životnost a dynamiku, projevy emocí. Převažuje u něho pasivní vůle, pečlivost a pořádkumilovnost. Pisatel může vytvářet závislé vztahy, upínat se na své okolí, toleruje vše, může být až nepřirozený. Bude se chovat tak, aby druhé neurazil. Není pro něj důležitý subjektivní prožitek (ten nevyjadřuje), ale to, aby naplnil nějaký ideál. Pisatel může mít strach ze změny, z možné chyby, kterou by mohl udělat, kdyby se nekontroloval, či z nějaké náhlé změny, která by byla po něm vyžadována.

Projevy seberealizace

Pisatel má velmi rozvinutou pasivní vůli, jedná se o velkou důkladnost a vytrvalost. Vše ovládá vůlí, pečlivě se kontroluje. Je schopen velké koncentrace a disciplíny, vytrvalosti, soustředění se na detaily. Pokud se rozhodne pro nějakou činnost, předchází tomu velká příprava. Má jasné představy o své seberealizaci, o svých cílech, kterým je schopný podřídit vše, ze své role nevystupuje. Nechce udělat chybu.

Projevy morálních vlastností

Pisatelovo chování lze vymezit v rámci heteronomní morálky, je velmi nepřirozené. Jedná se o velkou stylizaci, na základě vlastních potřeb.

Specifické znaky vyskytující se v rukopisu

Varovným znakem v rukopisu je beze sporu styl, jakým rukopis vznikl. Jedná se o nepřirozený ráz písma, vyumělkovanost s použitím manýr. Pisatel má snahu o efekt, skrytí se do anonymity, neosobnosti. Velmi zdůrazněná a vyumělkovaná jsou počáteční písmena, jež poukazují na pisatelovu neupřímnost a nepoctivost.

15.6 Rukopis č. 6

Adaptace – maladaptace

Pisatel není schopný dobré adaptace. Neví, co od života chce a co může očekávat. Je nesamostatný, s vnitřními konflikty, labilní a nevyrovnaný. Podléhá náladám, nemá odstup od sebe, není schopný reálného hodnocení. Jedná se o zvýšenou subjektivitu. Není schopný trvalejší koordinace, je přelétavý a nesoustředěný. Převažují u pisatele pudy a city, má nedostatek seberegulačních mechanismů.

Flexibilita - rigidita

Pisatel bude mít problémy s náhlými změnami a rychlejší přeorientací. Jedná se o rozporuplnou, labilní osobnost. Není flexibilní.

Afiliace – hostilita (agrese)

Pisatel se jeví jako komplikovaná osobnost. Nemá vyrovnaný vztah sám se sebou ani se svým okolím. Bude vytvářet závislé, podlézavé a krátkodobé vztahy. Postrádá samostatnost a schopnost uspořádat si svůj život. Nejedná se o osobnost s přirozenou

afiliací. Pokud se ho okolí nějakým způsobem dotkne, nepochopí, dokáže být impulzivní, bude se těžko ovládat.

Individuálnost - konformita

Jedná se o osobnost, která si nedělá starosti s normami a pravidly dané společnosti. Pisatel je kontroverzním typem člověka, ve kterém se střídá egocentrismus s méněcenností.

Komunikační modely podle V. Satirové

Extravertní rušič – pisatel je hnán svými emocemi, jedná se o velmi labilní osobnost, okolí nemůže nikdy dopředu odhadnout, jak se v dané chvíli zachová. Je neklidný a roztěkaný, nezakotvený a zmatený, nedůtklivý a vznětlivý, vrtkavý a impulzivní, snadno ovlivnitelný a nesoustředěný, nedokáže se rozhodnout. Pisatel nemá reálné a soudné představy o sobě. Jeho sebepojetí kolísá, od pocitu méněcennosti až k aroganci. Pisatel hůře hospodáří se svými psychickými silami. Snadno se pro něco nadchne a vzápětí toto nadšení vyprchá. Pisatel nemá potřebu dodržovat nějaká pravidla, nemá rád závazky, mohl by se v nich cítit ohrožen.

Projevy seberealizace

U pisatele se objevují znaky nevyrovnanosti, nesoustředěnosti, nestálosti a vrtkavosti. Pisatelova labilita, nervové vypětí, afektovanost a rychlá změna nálad mu neumožňuje přirozenou a nekomplikovanou seberealizaci. Má tendence k idealismu a nadšení, přesto se u něj může objevit i strach z reality. Je lehkomyšlný, roztěkaný, nesamostatný s nedostatkem smyslu pro realitu. Má oslabené seberegulační mechanismy.

Projevy morálních vlastností

Jedná se o heteronomní morálku. Pisatel je velmi nezralou osobností, jeho prožívání i chování doprovází zmatek a labilita.

Specifické znaky vyskytující se v rukopisu

Pisatelovo písmo vykazuje znaky velké labilnosti, rozkolísanosti a nepravidelnosti, což naznačuje pisatelovu velkou proměnlivost nálad, falešnost. Jeho reakce budou nepředvídatelné. Pisatelovo "T" je psané ve tvaru trojúhelníku, které může značit silné prosazení svých cílů. Dalším specifikem jsou voluty, tzn. spirálovitý závit, u písmen "a"

a "o", kdy se jedná o špatnou přizpůsobivost v sociální oblasti, vztahovačnost a ovlivnitelnost. V tomto písmu se vyskytuje ale i nedokončený tah v dolní zóně u písmen "y" a "j", kdy se mohlo jednat o silné sexuální puzení.

16. Porovnání rukopisů dle specifických charakteristických rysů osobnosti

Součástí naplnění cíle bakalářské práce byla komparace rukopisů dle již zmíněných specifických charakterových rysů osobnosti (viz. kapitola 15. Interpretace výsledků analýzy rukopisu). Nejednalo se o vzájemné porovnání jednotlivých rukopisů (lze vyčíst z kapitoly 15. Interpretace výsledků analýzy rukopisu), ale o porovnání z pohledu maximálně a minimálně se vyskytujících znaků náležejících k těmto specifickým charakterovým rysům s ohledem na všech šest rukopisů.

Adaptace – maladaptace

Lze usoudit, že pisatel rukopisu č. 6 bude mít velké problémy nejen s adaptací, ale i se začleněním se do společnosti, poněvadž je velmi labilním jedincem s nedostatky seberegulačních mechanismů. Na druhou stranu pisatelka rukopisu č. 1 se vyznačuje velmi dobrou adaptabilitou. Její racionální a emocionální složka jsou ve vzájemné rovnováze rovnováže.

Flexibilita – rigidita

Přirozená flexibilita se nevyskytuje v žádném analyzovaném rukopisu, nejvíce pružnosti, přirozené přizpůsobivosti bude mít pisatelka rukopisu č. 1 a nejméně pisatel rukopisu č. 6, který se projevuje velmi silnou rigiditou.

Afiliace – hostilita (agrese)

Nejméně narušené vztahy s okolím bude mít pisatelka rukopisu č. 1. Znaky hostility až agrese se projevují u pisatele č. 4, jehož zdánlivé přátelské chování je podřízeno vlastním cílům.

Individuálnost – konformita

Rukopis č. 1 se vyznačuje velkou individuálností i navzdory tomu, že v něm převažuje forma nad pohybem. Naproti tomu v rukopise č. 4 a 5 je velká konformita, přizpůsobení se. Pisatelé se stylizují do rolí, od kterých očekávají naplnění svých cílů.

Komunikační modely podle V. Satirové

Tato oblast nelze žádným způsobem porovnávat.

Projevy seberealizace

Pisatel rukopisu č. 6 je představitel velmi špatné seberealizace, jedná se o osobnost labilní, lehkomyšlnou a komplikovanou. Jeho nevyrovnanost a rychlé změny nálad mu nedovolují přirozenou seberealizaci. Na druhé straně u pisatelky rukopisu č. 1 převažuje racionální složka projevující se účelností, jasným myšlením a koncentrací. Pisatelka si uvědomuje, čeho chce ve svém životě dosáhnout a za tím si jde.

Projevy morálních vlastností

Z pohledu socializace jsou projevy morálních vlastností velmi důležitým rysem osobnosti. Morální vlastnosti se tvoří v rámci socializace již od narození jedince. Pisatelka rukopisu č. 1 je typem s autonomní morálkou. Vnímá zodpovědnost a přijímá důsledky za vše, co vykoná. Pisatel rukopisu č. 4 je představitel heteronomní morálky, velkou nebezpečnost vidím v jeho apelaci na morální vlastnosti svého okolí, sám sebe vnímá jako oběť. Je velmi nezodpovědný a neupřímný ve svém chování.

Specifické znaky vyskytující se v rukopisu

Grafologie je kvalitativní metoda, grafolog zaznamenává jednotlivé významy specifických znaků, sleduje nejenom jejich umístění a tvar, ale také v jaké zóně a jak často se vyskytují v rukopise, tzn. nelze je interpretovat všude stejně.

V rukopise č. 1, 2, 3 se neobjevují žádné specifické znaky, na které by měl grafolog upozornit v rámci jejich nebezpečnosti. V rukopisech 4 a 5 se vyskytují znaky neupřímnosti, nepoctivosti, anonymity, přičemž rukopis č. 4 v sobě skrývá další znaky, jako je agresivita, útočnost a panovačnost. Znaky upozorňující na nebezpečnost v rukopisu č. 6 naznačují pisatelovu velmi špatnou přizpůsobivost v sociální oblasti, falešnost, předvídátnost, včetně jeho sexuálního chování.

Ve vztahu k výzkumné otázce, zdali je možné na základě analýzy rukopisů poukázat na charakteristické rysy osobnosti, popř. na specifické znaky či odchylky, které mají souvislost s negativními projevy jedince v oblasti socializace, lze odpovědět: ANO. Jak již bylo uvedeno, grafologie je diagnostická metoda, která pomáhá zmapovat a vytvořit psychologický profil osobnosti, poukázat na problémy, které pisatelé mohou bránit v socializaci. Zde však práce grafologa končí. Zkušený grafolog, na základě analýzy rukopisu a zjištění vyskytujících se závažných problémů, by měl pisatele doporučit k odborníkovi, specialistovi či případné terapii.

V bakalářské práci bylo použito šesti různých rukopisů. Tři rukopisy byly napsány sociálně zdravými jedinci a tři pisatelé s delší delikventní historií (v současné době jsou ve výkonu trestu).

Ze závěrů provedeného grafologického šetření bylo zjištěno, že pisatelé rukopisů č. 1, 2, 3 jsou výrazně ovlivňováni racionální složkou (každý ze své podstaty), postrádají sebereflexi, popírají svoji přirozenost, své emoce a prožívání, potlačují svoji nevědomou složku. Rukopisy č. 4 a 5 vykazují velké sebeovládání a sebekontrolu, která je zaměřena směrem k vytyčenému cíle. Jedná se o vědomou, pro okolí však skrytou manipulaci. Nejvíce problémů v rámci socializace má pisatel rukopisu č. 6. Jedná se o jedince s abnormálním, maladaptivním jednáním, neschopného vývoje, nestálých hodnot, který nemá a ani nezná své hranice a dlouhodobější cíl. Pisatelé rukopisů 4, 5, 6, pokud by chtěli žít plnohodnotný život, by mohli být schopni s pomocí specialistů, odborníků v oblasti psychologie, psychiatrie či sexuologie, chování do určité míry změnit.

17. Využití grafologie v sociální pedagogice

Praktická část bakalářské práce zahrnuje výzkumnou otázku týkající se využití grafologie v sociální pedagogice.

Na základě analýzy rukopisů byly vytvořeny psychologické profily jednotlivých pisatelů, přičemž bylo zjištěno a následně poukázáno na problémy spojené s např.

vnitřní nerovnováhou osobnosti, s adaptabilitou, s problémovou socializací, kdy jedinec ztrácí svoji identitu, vyskytující se strach či blokáce, atd. Rozbory rukopisů vypovídají o neexistenci vyrovnaného, bezproblémového či harmonického jedince. V každém rukopise se nacházejí oblasti (viz. kapitola 16) přinášející pisateli problémy se začleněním se do společnosti, které však může v rámci sebereflexe, sebepoznávání řešit a hledat vlastní rezervy, svůj potenciál. Neméně důležitou roli zde hraje i pedagog zainteresovaný v oblasti grafologie, poněvadž je schopen odhalit edukantovy vnitřní pochody, přístup k životu a seberozvoji.

Z výsledku šetření lze konstatovat, že grafologie může pomoci v oblasti sociální pedagogiky, a to především cestou sebepoznání v rámci pedagogické resocializace. Pokud by měl pedagog či sociální pracovník, znalý základů grafologie, možnost nahlédnout do nitra člověka právě na základě metody analýzy rukopisu, může tímto způsobem poznat jeho individualitu a skryté oblasti podvědomí. Tak, jak to vyplývá z mých dosavadních zkušeností, mohl by mu následně pomoci při hledání takového směru, kdy by byl jedinec schopen dobré socializace, tj. přirozeně se adaptovat, seberealizovat a komunikovat, uměl by řešit sociální problémy i problémy, které má sám se sebou.

V rámci analýz bylo zjištěno, že v případě rukopisů č. 4, 5, 6 je zapotřebí pomoci především prostřednictvím z řad odborné asistence a vedení specialistů (psychologie, psychiatrie, sexuologie).

Ve vztahu k výzkumné otázce lze konstatovat, že každý sociální pracovník či pedagog má možnost pracovat s edukantem tak, aby došlo ke změně chování, uvědomění si silných a slabých stránek, ale i k plnění vytyčených cílů s pozitivním hodnocením (dochází k pedagogické sebereflexi).

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zdali může grafologie přispět k poznávání charakteristických rysů osobnosti i k sebepoznání. Práce měla poukázat na vyskytující se tvarové zvláštnosti jak v rukopisech zdravých jedinců, tak i jedinců s delší delikventní historií, včetně možného využití získaných informací v oblasti sociální pedagogiky.

Ve své bakalářské práci jsem použila různé dostupné materiály týkající se problematiky. Jednalo se nejen o knižní publikace, ale i o ústně předané informace spolu s písemnými materiály, které jsem získala v tříletém kurzu grafologie. Snažila jsem se získat a zanalyzovat co nejvíce informací z dostupných vzorků, které mi pomohly také naplnit cíl bakalářské práce.

Teoretická část se opírá o všeobecné informace z oblasti grafologie (od historie po její využití) jako psychodiagnostické metody, na jejímž základě je grafolog zkoumající rukopis pisatele schopen poukázat na jeho základní charakteristiku osobnosti.

Praktická část bakalářské práce hledala odpověď na otázku využití grafologie v oblasti sociální pedagogiky. Nezbytným předpokladem pro zpracování výzkumné části bylo předchozí absolvování grafologického kurzu; takto získané zkušenosti byly východiskem pro analýzu rukopisů s následnou syntézou jednotlivě získaných poznatků. Na základě takto získaných informací o pisatelích jsem byla schopná odpovědět na výzkumné otázky bakalářské práce, popsat specifické charakteristické rysy jednotlivých pisatelů, následné porovnání rukopisů s ohledem na tyto rysy osobnosti a poukázat na případně se vyskytující zvláštnosti v rukopise (viz. Praktická část, kapitola 15 a 16).

Hlavním cílem však bylo upozornit na možnost využití grafologie v sociální pedagogice. Domnívám se, že psychologie písma má a měla by mít i v rámci vědní disciplíny své nezastupitelné místo. Sociální pedagogika osciluje mezi sociologií a pedagogikou, přičemž oba obory jsou propojeny lidmi, prostředím a výchovou. Nelze ani opomenout blízkost k sociální psychologii, která studuje společenský život člověka -

vztahy k druhým lidem a jejich vzájemné interakce. Obsahem sociální pedagogiky by měla být i reakce na společenské problémy v dané společnosti a v aktuálním čase, měla by směřovat k utváření takových osobností, které by byly připraveny a schopny žít moudrý a plnohodnotný život.

Ve své bakalářské práci jsem provedla analýzu šesti rukopisů: tři z nich byly zaměřené na sociálně zdravé jedince a tři na jedince s delší delikventní historií. Porovnáním jednotlivých charakteristických rysů zjistíme, že ne všichni pisatelé jsou schopni bezproblémové adaptace, přizpůsobení se společenským pravidlům a normám, být společensky aktivními a činnými či zvládat sdružování a navazování kontaktů s druhými lidmi, protože se jeví jako sociálně nezdraví jedinci.

Bakalářská práce upozorňuje na využití psychodiagnostické metody především proto, že pokud je člověk ochotný a schopný sebereflexe a sebehodnocení, otevírají se mu možnosti uvědomění si vlastních limitů, schopností a sklonů, na jejichž základě je otevřený k vnímání a přijímání druhých lidí. Uvědomuji si, že "rituál" sebepoznání mohou mnozí vnímat jako něco ohrožujícího, co může navodit zklamání, prožití "vnitřní bolesti". V tomto směru je ale proces předpokladem k rozvoji zdravé sebeúcty a sebepojetí.

Šetření v práci může být námětem či motivací pro další hledání jak napomoci v resocializaci některých jedinců žijících v naší společnosti. Naskytá se možnost různých terapií, včetně grafoterapie. Někteří grafologové se domnívají, že je jednou z nenásilných forem změny osobnosti. Je zjevné, že grafologie ani v dnešní době není ještě zcela dostatečně využívanou vědní disciplínou.

Zpracování dané práce bylo přínosem i pro mě, poněvadž jsem měla možnost opět projít vlastní sebereflexí, zamyšlením se nad svými schopnostmi a možnostmi. Pomohla mi uvědomit si, jaké jsou moje slabiny a přednosti, a tím poskytla možnost určitých změn.

Seznam použité literatury

EKUMENICKÁ RADA CÍRKVÍV ČSSR. *BIBLE*. Praha: Biblická společnost, 1990. NZ 863 s. SZ 247s. UBS-EPF1988-CET053-74M.

BIČOVSKÝ, R. *Tajemství písma*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1992. 109 s. ISBN 80-7038-268-6.

BERTL.I. *Grafologie v pedagogické praxi*. 5. rozšířené vydání. Praha: Triton, 2009. 148 s. ISBN 978-80-7387-340-0.

BLANÝ, M., PLHÁKOVÁ, A. *Temperament, inteligence, sebepojetí*. Tišnov: Sdružení SCAN, 2003. 150 s. ISBN 80-86620-05-0.

BURGER, J. *Písmo odhaluje osobnost*. Praha: Slovanský dům, 2001, 183 s. ISBN 80-86421-30-9.

CENKOVÁ, T., FISCHEROVÁ, K., V. ČEŠKOVÁ, L., D. *Grafologie v poradenské a terapeutické praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011. 144 s. ISBN 978-80-247-2920-6.

ČAPKA, Fr., SANTLEROVÁ, K., *Z dějin vývoje písma*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 86 s. ISBN 80-210-1792-9.

ČERMÁK, I., HŘEBÍČKOVÁ, M., MACEK, P. *Agrese, identita, osobnost*. 1. vydání. Tišnov: Sdružení SCAN, 2003. 316 s. ISBN 80-86620-06-9.

FISCHEROVÁ- KATZEROVÁ,V., ČEŠKOVÁ-LUKÁŠOVÁ, D. *Grafologie*. 2. dopl. vydání. Praha: Grada Publishing, 2009. 232 s. ISBN 978-80-247-1552-0.

FISCHEROVÁ- KATZEROVÁ,V., ČEŠKOVÁ-LUKÁŠOVÁ, D. *Grafologie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2004. 202 s. ISBN 80-247-0851-5.

FISCHEROVÁ- KATZEROVÁ,V.,ČEŠKOVÁ- LUKÁŠOVÁ,D. *Grafologie pro personalisty a manažery*. Praha: Grada Publishing, 2007. 152 s. ISBN 978-80-247-283-9.

GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Praha: Metafora, 2011 315 s. ISBN 978-80-7359-334-6 (váz.).

HARTL, P. *Stručný psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. 311 s. ISBN 80-7178-803-1.

HEIDBRINK, H. *Psychologie morálního vývoje*. 1. vydání. Praha: Portál, 1997. 175 s. ISBN 80-7178-154-1.

HŘEBÍČKOVÁ, M. *Pětifaktorový model v psychologii osobnosti*. Praha: Grada Publishing, 2011, 256 s. ISBN 978-80-247-3380-7.

JEŘÁBEK, J. *Grafologie Více než diagnostika osobnosti*. 5. rozšířené vydání. Praha: Argo, 2003. 278 s. ISBN 80-7203-524-8.

JUNG, C., G. *Archetypy a nevědomí*. Druhý svazek, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

KULKA, J. *Grafologie: systém a technické termíny*. Brno: Arcana: Econ, 2001. 260 s. ISBN 80-86433-02-1.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, s.r.o., 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

LENCOVÁ, R. *Rozhovory o písmu rukopisném*. Praha: Svět, 2007. 151 s. ISBN 978-80-902986-8-2.

MŠMT, Národní program rozvoje a vzdělávání v České republice. *Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie téměř pro každého*. Praha: Akademie věd České republiky, 2004. 314 s. ISBN 80-200-1198-6.

ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing, 2007. 200 s. ISBN 978-80-247-1177-4.

SATIROVÁ, V. *Kniha o rodině*. Praha: Nakladatelství Práh, 2006. 357 s. ISBN 80-7252-150-0 (váz).

SAUDEK, R. *Zločin v písmě, grafologie v soudní síni*. 1933. Praha: Orbis. ISBN 000823412.

SMĚKAL, V. *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání*. 1. vydání. Brno: Barrister & Principal, 2002. 517 s. ISBN 80-85947-80-3.

SCHÖNFELD, V. *Učebnice vědecké grafologie pro začátečníky*. 4. vydání. Praha: ELFA, 2007. 288 s. ISBN 978-80-86439-10-5.

ŠIROKÝ, H. *Analytická psychologie C. G. Junga*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství BOLLINGENSKÁ VĚŽ, 1990. 70 s. ISBN 80-900200-0-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum, 2010. 467 s. ISBN 978-80-246-1832-6.

VELIČKOVÁ, H. *Grafologie, cesta do hlubin duše*. Praha: Academia, 2002. 288 s. ISBN 80-200-0931-0.

ŽIVNÝ, P. *Co může říci písmo, kapitoly z grafologie*. 1. vydání. Praha: Horizont, 1991. 201 s. ISBN 80-7012-056-8.

Internetové zdroje

BERTL, I., RSS. [on-line]. 2010, [cit. 2010-09-08]. Dostupné z WWW:<<http://www.karaskova.info/news/budeme-psat-spojite-ci-nespojite-/>>).

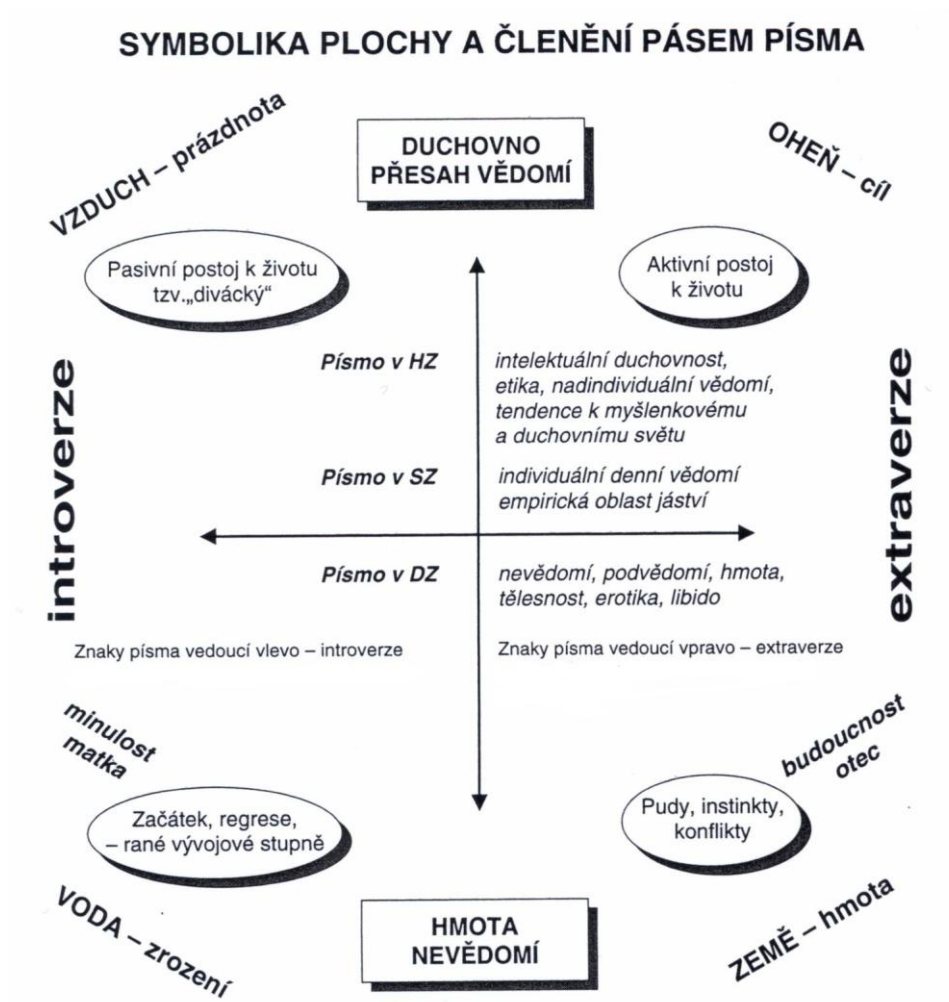
PROCHÁZKOVÁ, P., Grafologické metody při rozboru písma/články/Asociace grafologů ČR. [on-line]. 2010, [cit. 2010-02-01]. Dostupné z WWW:<<http://www.grafologiecr.cz/detail-clanek.php?clanek=298/>>).

PEVNÁ, B., RUSNOKOVÁ, Z., Gracent [on-line]. 2005, [cit. 2011-10-05]. Dostupné z WWW:<<http://www.gracent.cz/index.php/>>).

LENCOVA, R., COMENIA- České školní písmo [on-line]. 2009, [cit. 2009-06-05]. Dostupné na WWW:<http://www.lencova.eu/cs/uvod/comenia_script/comenia_script_projekt/>).

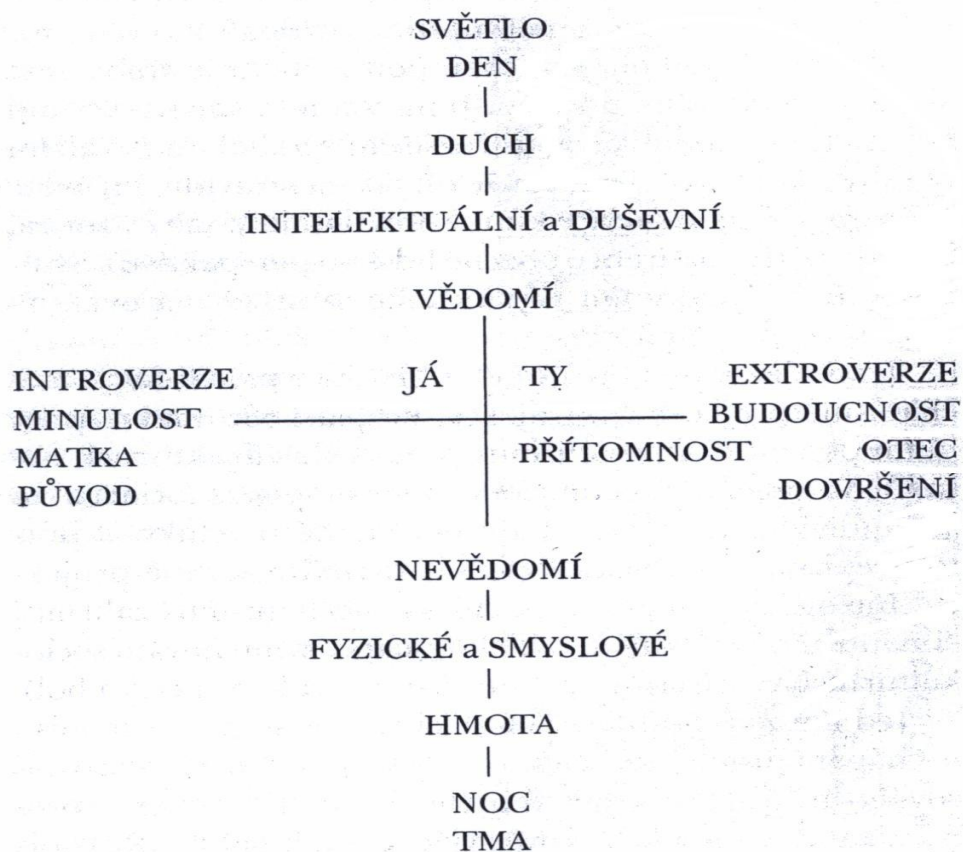
Přílohy

Příloha č. 1 – Symbolika plochy a členění pásem písma

Fischerová – Katzerová, V., Češková – Lukášová, D., 2009, s. 19

Příloha č. 2 – Symbolika plochy

Jeřábek, J., 2003, s. 38

Příloha č. 3 – Školní předloha

abcdefghijklmnopq

rstuvwxyz 1470689532

A B C D E F G H I J K

L M N O P Q R S T U

V W Y Z X

přípustné tvary v individuálním písmu

na vyšším stupni: a b c d f g h k o q s z

A B B C F G K L M N P Q R S T Z

obližnější spoje: na na no no o a o a o v v a v a

vo vo ve ve ov vr oe ve oz vr se se sa sa

so so sq sq ja ja je ba ba bd bd bo bo bv bv

bc bc bv bc bs ob vb Al Ba Ba Ba Bo Bo Bo

Do Do Da Da Id Id Id Iv Iv Ol Ol

Schönfeld, V., 2007, s. 51

Příloha č. 4 – Comenia Script

Comenia Script

Aa Bb Cc Dd Ee Fff Gg Hh Ii Jj Kkk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rrr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yyy
Zz 1 2 3 3 4 4 5 6 7 8 9 0 Renata, Nikola, Jean.

Jednoduché a praktické psací písmo pro děti, které je moderní a současné.
V abecedě je několik písmen, jež mají více tvarových variant.

Aaa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Pro speciální účely je vypracována také bezserifová verze Comenie Script. Její kostra je stejná jako u základní abecedy, postrádá však serify (u malé i velké abecedy), veškeré spojovací tahy a tím možnost ligaturních napojení.

LENCOVA, R., COMENIA- České školní písmo [on-line]. 2009, [cit. 2009-06-05].
Dostupné na WWW:
<http://www.lencova.eu/cs/uvod/comenia_script/comenia_script_projekt/>

Příloha č. 5 – Stupně fixace ve vztahu pohybu a formy

STUPNĚ FIXACE ve vztahu pohybu a formy

	I. stupeň nedostatečný	II. stupeň slabý	III. stupeň střední	IV. stupeň silný	V. stupeň nadměrný
CHARAKTE- RISTIKA	NEPEVNOST	UVOLNĚNÍ	URČITOST	a) NAPJATOST	b) UTLUMENOST
POHYB	zdůrazněný, nepořádný, vy- bíhavý, neří- zený, ospalý, bez napětí	plynulý, hbi- tý, štlhlý, pružný, elas- tický, hladký, ohybný	přesný, harmonický, ekonomický, jistý, dyna- mický	neživý, tvrdý, neelastický, monotónní, napjatý	nejistý, přerušo- vaný, rozdrobený vzpřímený, nedynamický, bez síly, bez šťhllosti, ochablý potácivý
FORMA	nespolehlivě vyjádřená	vyjádřená	přesně vyjád- řená	zpevněná strnulá	ztuhlá nedotažená
RYTMUS	předrytmický stupeň	rytmický stupeň	rytmický stupeň	nerytmičtý stupeň	nerytmičtý stupeň
PISATEL	nestálý, kolí- savý, labilní, špatně se ovládá, nedos- tatečně vědomě zaměřený, roz- tržitý, infan- tilní, má pocit zdánlivé svobody, neekonomicky vynakládá síly	čilý, ovlivni- telný, povol- ný, přirozený, věrlý, psychicky pružný, má nižší odolnost vůči vlivům okolí, s méně rozvinutou pa- sivní vůlí	s relativně vyváženým vztahem vědomí a nevědomí, vyrovnaný, pozorný, se schopností přeorientace, ekonomicky vynakládá síly, zakotvený TEĎ a TADY	potlačuje nevědomé im- pulzy, vytrvalý, nepovolný, s nedostatkem psychické elasticity, strojený, hůře přizpůsobivý, přepjatý	prudce reak- tivní, rozporný, neschopný se přizpůsobit, závislý na nevědomých impulzech, přetížený, nevypočítatel- ný, chybí mu výdrž a ekono- mie sil
TYP MOTORIKY	DĚTĚ	MLADÝ ČLOVĚK	DOSPĚLÝ ČLOVĚK	STARÝ ČLOVĚK	STARÝ ČLOVĚK
					DOSPÍVAJÍCÍ

Příloha č. 6 – Rukopis č. 1

semináře :

KLINICKÁ GENETIKA

NEJČASTĚJŠÍ POLYGENNÍ NETOCI

ZAP. test (Klinic. genetika - Thompson)

ptač v ambulanci

- Gaussovo rozložení - polygenní dědičnost - učarání se řada genů malého účinku, kt. se ovlivňují a působí kaskádově => menší či větší dispozice, kt. vede k onemocnění, to způsobí až vnější faktor
- dědičnost je recesivní; primární, kt. zahrnuje nemoci
- při TN se máví podílů okolo 50 genů v populaci (jediné jedi pak mají máv. počet - př. 10)
- rodinná záťaž - máv. jedinců v 1 rodině, ↑ počet genů (akumulace => ↑ pravděpodobnost * TN)

ATEROSKLERÓZA

- rozšířená, včetně dětí
- ↓ pohyb, strava - ptaku, ↓ mt. a min.
- faktory
 - neodimitelne - osob. anam. - ICHS, ...
 - genet. faktory, manifestace u přibližně 1. tř. u ♂ 55 let, u ♀ do 65 let,
 - poklady - ↑ riziko u ♂ (X chrom. chřetí),
 - riz. - nad 45 let ♂, nad 55 ♀.
 - odimitelne - režim, dieta, fyz. aktivita -
 - hyperlipoprot., kouření, poru. sach. tl.,
 - otevř. cent. typy, ↑ tl. homocysteinu, stres
 - a kompoz. faktory, arter. hypertenze
- faktory ochrany (někdy významnější než predispozice) - máv. dominantní charakter
- pole i predispozice HDL ↑ máv. 1,6 mmol/l - ochrana
- negativní - nemoci

Autonekoda

V předchozím kamistování jsem pracovala u ... , na plošce
v Pracoviště bylo od mého bydliště vzdáleno
přibližně 12 km, takže bylo nutné do kamistování dopřít
osobním automobilem nebo autobusem. Já sama jsem vyžádala
raději automobil, protože jízda a doprava byla rychlejší.
Jednoho dne, v říjnu, jsem končila denní směnu v 19. hodin
a spěchala na trénink „SPINNINGU“. Cesta probíhala
bez problémů do okružku, kdy jsem projížděla úsekem, kde
jsou po obou stranách vysoké stromy a ka mimi
pole. Nutno představit, že během cesty pršelo. V tomto úseku
vyskočila z lesa srnka, křuha 5 metrů před mým vozidlem.
Protože jsem se jí kabele²¹, šlápla jsem na brádu, auto
dostalo smyk a na moké vozovce se roztáčelo. Poté vozidlo
sšlo do příkopu, převrátilo se na bok a dále po moké
trávní ploše dáleších asi 10 metrů. V okružku, kdy se zastavilo,
zplyla jsem motor a v šoku se začala šplhat okružkem k autu
ven. Když jsem byla již venku, zavolala jsem domů manželovi,
který zavolal TČR a sám ke mně přijel. Po sepsání protokolu
a ohledání místa Policií, jsme auto převrátili na kola,
zavolali odtahovou službu a auto se odvezlo do servisu.
Tato havarie na první pohled vypadala hrozně, avšak u auta
byla přikročena pouze náprava, vyfukel a kcařtko.
Pro mne samotnou to byl kážitel poučení, že se mám při
káželi jízdě připravit bezpečnostními pásy, dodržovat rychlost a
předvídat.

doma, kde jsem od rána do večera
zaměstnána při o rodinu, která
si zvykla, že maminka⁴⁹ doma vše
zaučí a udělá, leč nebere na vědomí,
že do této role služky jsem byla
vmanévrována mým nedobrym
zdravím. Na víc moje fyzické síly
nestačí. Ale čím dál víc, tím
častěji mě přepadají deprese, protože
život jaký vedu mi nepřipadá
prognostický. Vystudovala jsem
vysokou školu, při zaměstnání,
jestli, školce vychovála 3 děti,
ten kolotoč měl ani na vědomí
můj současný nedobry zdravotní
stav, ale stále mám pocit, že
v 52 letech počítat konunary
z důvodu a celý den uvažovat při
o rodinu je jaksi málo.

Restituji si Vám, kopíruji se
brochu o sobě, alych za a) splnila

Tážení pami

Předem mého dopisu Vás srdečně zdravím a dovoluji si Vás požádat o laskavost.

Před třemi týdny, jsem byl převezen ve věznicí Kaldice, ze zvýšené ostrahy, do ostrahy a ihned jsem Vám korespondoval dopis, ve kterém jsem Vás informoval o mém úspěchu.

Proto, že jsem byl krátce po té přemístěn na jiné patro, nevím, zda jste mým dopis, s žádostí o pomoc při zařízení do jedné ze dvou pražských věznic, obdržel. Dovolil jsem si Vám opět napsat.

Jako první s oddělení „B“ jsem byl úspěšně, s pochvalou a důvěrou zvolen, doporučen do věznic s mírnějším režimem.

Postupem času, již byly téměř všechny žádatele o přemístění osloveni na uvedení místa, v místě bydlíště a to do týdne, od projednání. Po měsíci od projednání tu zůstávám pouze já a dle zdání vedoucího Kolyky, zatím nejsem zařazen v eskortní evakuaci spisovky. Začínám chápat kapacitní důvody věznic a proto jsem si dovolil Vás požádat o uspořádání mé žádosti. Dalším by jsem neměl šanci se dostat do některé věznic v Praze, prosím o brzkou odpověď, aby jsem mohl požádat o eskortu do věznic Pardubice či Dejvice. Proto Vám budu velice vděčný za případnou přímluvu a rozdělování.

Příji hodně zdraví, štěstí a pracovních úspěchů
v nastávajícím novém roce.

S pozdravem a úctou

Mila Renato,
předem miho díky, příjmi odměnu mnoho
extrémních postřehů.
Ua Ti děkuji za tvůj úsměv co jsem dostal.
Jsi tak hodná a napříš mi, jsi i daleko
přesma všechna ohledně mé práce. Těď ~~že~~ ~~že~~
14.1.2007 máme návštěvu, to by bylo rád, kdy-
by jsi přijela. Ua rád bys se chtěla vidět,
a to bys chtěla s sebou něco přibrat.
Práce má vyřadí se zdravotních důvodů, takže
jsem teď celý den zanechal na esle a úplně ma-
du přerobit všechno vše a nic, co se týče kouření
a jít. Jsem moc rád, že mám atepu toho, co jsi
mi poslala. Jsi jedinou Ti za všu moc
děkuji. Renato, budu už končit, protože jsi
už dost hodin, takže jsi na u.
Ale máš šveteřinu, takže bych si chtěla popřít
v úvazích a navštívit se u toho nejlepší a
sobě všude, hlavně zdraví. Toho samozřejmě
příjmi tím blízkým. To ti přeji
Děkuji
Děkuji, Renato, těď mi tu fotografii. Dík!